

Luovien työtapojen käyttö klassisen musiikin perusteiden alkeisopetukses- sa

Toiminnallinen kehittämistyö

Linda Arola
Ronja-Lotta Piipponen

Opinnäytetyö
Lokakuu 2017
Kulttuuriala
Musiikkipedagogi (AMK), musiikin tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Arola, Linda Piipponen, Ronja-Lotta	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Lokakuu 2017
	Sivumäärä 86	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Luovien työtapojen käyttö klassisen musiikin perusteiden alkeisopetuksessa		
Tutkinto-ohjelma Musiikin tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Jarmo Kivelä		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaan tulevat muutokset ja havaintomme musiikin perusteiden (mupe) opetuksessa ilmenevistä kehityskohteista inspiroivat meitä pohtimaan, kuinka musiikin perusteiden opetusta voisi klassisella puolella päivittää. Uusi opetussuunnitelma pyrkii tarjoamaan oppilaille valmiuksia improvisointiin, säveltämiseen ja itsenäiseen musiikin tuottamiseen. Kokemuksemme mukaan pop/jazz –musiikin perusteiden opetuksessa näitä luovuutta edistäviä työtapoja käytetään jo jonkin verran, mutta klassisen musiikin perusteiden opetuksessa nämä työtavat eivät ole vielä niin yleisiä. Tämän huomaaminen innosti meitä kehittämään alkeisopetukseen opetuksen tukimateriaalin, jonka avulla voidaan helposti lisätä luovien työtapojen käyttöä.</p> <p>Teimme oppilaan materiaalin, joka sisältää erilaisia säveltämisen ja improvisoinnin tehtäviä, ja opettajan materiaalin, joka sisältää ohjeistuksia tehtävien toteuttamiseen. Materiaali sisältää kymmenen tehtävää, jotka on tarkoitettu toteutettavaksi musiikin perusteiden ensimmäisen lukuvuoden aikana. Suoritimme lyhyen käytännön testauksen Jyväskylän ammattiopiston Mupe 1-2 –ryhmässä, jossa selvitimme tukimateriaalin kolmen ensimmäisen tehtävän toimivuutta opetuksessa. Testaus suoritettiin kvalitatiivisen tutkimuksen keinoja apuna käyttäen. Vaikka testauksemme oli suppea, saimme hyödyllistä palautetta, jota hyödynsimme lähteenä työssämme.</p> <p>Tuotimme käytännön työelämään opetuksen tukimateriaalin, joka pienen testauksemme mukaan toimii käyttötarkoituksessaan. Haastattelusta selvisi, että oppilaat pitivät tehtäviä mielekkäinä ja toivoivat saman tyyppisiä tehtäviä musiikin perusteiden tunneille myös tulevaisuudessa. Mielestämme luovien työtapojen käyttö muun opetuksen ohella tukee itseilmmaisua ja kokonaisvaltaista musiikin hahmottamista.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Musiikin perusteet, improvisointi, säveltäminen, työtapo, opettaminen, luovuus		
Muut tiedot		

Author(s) Arola, Linda Piipponen, Ronja-Lotta	Type of publication Bachelor's thesis Number of pages 86	Date November 2017 Language of publication: Finnish Permission for web publication: x
Title of publication Creative methods in teaching the basics of classical music		
Degree programme Degree Programme in Music		
Supervisor(s) Kivelä, Jarmo		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The changes in the new curriculum of the basic education of arts and the authors' perceptions of music theory education inspired them to reflect on how to develop the teaching of the basics of music in the area of classical music. The new curriculum aims to offer the students readiness to improvise, compose and make music independently. According to the authors' experience, creative methods are utilized more in the theoretical teaching of pop/jazz music than in that of classical music. This perception served as an inspiration to create a collection of exercises for the primary education of music. These exercises can help to add creative methods in music teaching.</p> <p>The thesis focused on producing student materials including a variety of composing and improvising exercises. Another focus was on teaching materials containing instructions for leading the exercises. The material includes ten exercises intended for the first year of music theory education. The material was tested in one music theory group at Jyväskylä Vocational School. The purpose of the test was to see how the first three assignments worked. The testing was carried out by utilizing qualitative research methods. Despite the limited range of the test, it gave useful information that could be used as a source of information in the thesis.</p> <p>The outcome of the thesis was a collection of exercises that can be used in music teaching. The brief testing showed that the material package was suitable for teaching music theory. A short group interview for the students and the teacher showed that the students were pleasant with the exercises and they hoped that they could do these kinds of exercises in the future as well. In the authors' opinion, the use of creative methods supports self-expression and comprehensive musical understanding.</p>		
Keywords/tags (subjects) Music theory, improvisation, composition, method, teaching, creativity		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Klassisen musiikin perusteet oppiaineena	4
2.1	Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017	5
2.2	Oppiminen klassisen musiikin opetuksessa	6
2.2.1	Konstruktivistinen oppimiskäsitys klassisen musiikin perusteiden opetuksen pohjana.....	6
2.2.2	Motivaation merkitys musiikin perusteiden opiskelussa	7
2.2.3	Holistinen oppimisstrategia tukimateriaalimme tukena.....	8
2.3	Klassisen musiikin perusteiden alkeisopetus	9
2.3.1	Improvisointi alkeisopetuksessa.....	10
2.3.2	Säveltäminen alkeisopetuksessa	10
3	Luovuus ja luovat työtavat musiikin opetuksessa	11
3.1	Teoreettisia näkökulmia luovuuteen	11
3.2	Vapaus ja rajat luovuudessa.....	12
3.3	Lapsen luova musiikillinen kehitys	13
3.4	Luova opettajuus	14
4	Toiminnallisen kehittämistyön toteuttaminen	15
4.1	Kehittämisprosessin eteneminen.....	15
4.2	Opetuksen tukimateriaali.....	16
4.2.1	Tukimateriaalin toteutus käytännössä	16
4.2.2	Opetuksen tukimateriaalin testaus laadullisia menetelmiä hyväksikäyttäen.....	17
5	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	18
5.1	Opetuksen tukimateriaalin tekijänoikeudet	20
6	Pohdinta.....	21
6.1	Opetuksen tukimateriaalin tarkastelua.....	21
6.1.1	Testauksen palaute ja kehittämiskohteita	22

6.2	Ammatillinen kasvu ja kehitys.....	24
6.3	Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkokehitysideat	25
	Lähteet	26
	Liitteet	29

1 Johdanto

Perehdymme opinnäytetyössämme luoviin työtapoihin ja pohdimme niiden käyttöä klassisen musiikin perusteiden opetuksessa. Luovilla työtapoilla tarkoitamme säveltämistä ja improvisointia muun opetuksen tukena. Osana tätä opinnäytetyötä teimme myös opetuksen tukimateriaalin, joka sisältää klassisen musiikin perusteiden ensimmäiselle tasolle sopivia tehtäviä. Tehtävät on tehty musiikin perusteiden opetussuunnitelman perusteita mukaillen ja Jyväskylän ammattiopiston taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa apuna käyttäen.

Haluamme työllämme tukea monipuolista ja jatkuvaa oppimista luovin työtapoin. Koemme, että luovat työtavat on helpompi omaksua, kun niitä opiskelee vähitellen opintojen edetessä. Opetuksen tukimateriaalimme tehtävät etenevät muun opetuksen kanssa yhtäaikaisesti tuoden näin musiikin teorian lähemmäs käytäntöä. Rakensimme tehtävät siten, että ne herättelisivät oppilaiden motivaatiota ja mielenkiintoa säveltämiseen ja improvisaatioon.

Loimme tehtävät sen tasoisiksi, että oppilaat joutuvat haastamaan itseään niitä tehdessään, mutta tehtävät tuottavat myös mahdollisimman paljon positiivisia onnistumisen kokemuksia. Onnistumiset ruokkivat oppilaiden motivaatiota ja rohkaisevat luovaan toimintaan jatkossakin. Haaveenamme olisi luovien työtapojen käytön jatkuvuus myös musiikin perusteiden muilla tasoilla. Teimme opetusmateriaalin opettajan käsikirjaan vinkkejä myös siitä, miten tehtäviä voisi kehittää edelleen muille tasoille sopiviksi.

Taiteen perusopetuksien perusteisiin on tulossa muutoksia vuoden 2018 aikana. Opetushallituksen julkaisemassa Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017 –dokumentissa korostetaan entisestään luovuutta ja luovien työtapojen käyttöä opetuksessa. Halusimme luoda tämän opetuksen tukimateriaalin tukemaan tätä muutosta ja helpottamaan luovien työtapojen käyttöä musiikin perusteiden opetuksessa.

Luovia työtapoja käytetään nykyään musiikin perusteissa jonkin verran, mutta kokemuksemme mukaan käyttö on vähäistä ja se painottuu opintojen loppuvaiheeseen. Oman kokemuksemme mukaan luovat työtavat ovat selkeästi enemmän käytössä

pop/jazz –musiikin perusteissa, ja niiden käyttöön kasvetaan opintojen aloituksesta alkaen. Haluaisimme tuoda tällaisen käytännön myös klassisen musiikin perusteiden opetukseen. Kun improvisointiin ja säveltämiseen tutustutaan vähitellen opintojen edetessä, itsensä ilmaisusta musiikin kautta tulee luontevaa. Luovien työtapojen avulla voidaan kehittää käytännön muusikkoutta ja ilmaisua musiikin keinoin.

2 Klassisen musiikin perusteet oppiaineena

Musiikin perusteet on oppiaine, joka pitää sisällään musiikin teoriaa, säveltapailua ja yleistä musiikkitietoa. Aiemmin näitä kaikkia kolmea oppiainetta opiskeltiin erillisinä oppiaineina, mutta vuonna 2002 voimaan astuneen taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelmien perusteiden myötä nämä kolme oppiainetta yhdistettiin yhdeksi oppiaineeksi. (Opetushallitus 2002.)

Musiikin perusteissa oppilaat opettelevat antamaan termit ja symbolit musiikillisille ilmiöille ja harjoittelevat niiden lukemista sekä kuulemista. Oppiaineessa perehdytään myös musiikin eri aikakausien tyylillisiin piirteisiin, toimintatapoihin ja historiaan. Musiikin perusteita opiskellaan, jotta ymmärrettäisiin musiikin ilmiöitä, sääntöjä ja lainalaisuuksia. Ymmärtämällä niitä voidaan paremmin tuottaa loogista musiikkia ja oppia millaiset musiikilliset yhdistelmät toimivat ja mitkä eivät.

Musiikin perusteiden opetuksessa työtapoina voidaan käyttää laulamista, soittamista, musiikkiliikuntaa, musiikin kuuntelua, improvisointia ja säveltämistä ja näiden kaikkien integroimista keskenään. Näiden työtapojen avulla voidaan opettaa musiikin peruskäsitteitä, joita ovat dynamiikka, sointiväri, rytmi/tempo, melodia, harmonia ja muoto. Musiikillisten käsitteiden ymmärtäminen luo pohjan improvisoinnille ja säveltämiselle.

Kokemamme mukaan luovia työtapoja käytetään klassisen musiikin perusteiden opiskelussa melko vähän, vaikka vuoden 2002 taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma jo niihin kehottaa. Opiskelimme molemmat 2000-luvun alussa klassisen musiikin teoriaa ja säveltapailua ja koimme opetusmenetelmät tuohon aikaan hyvin teoreettisiksi ilman käytännön kosketuspintaa. Tehtävät tehtiin pääosin kirjallisesti oppikirjoja apuna käyttäen ja luovia työtapoja ei hyödynnetty juurikaan. Ammattikorkeakouluopinnoissamme pääsimme seuraamaan musiikin perusteiden opetusta, ja ha-

vaitsimme, että vaikka moni asia on muuttunut omista opiskeluajoistamme, niin luovien työtapojen käyttö on edelleen hyvin vähäistä klassisen musiikin kentällä.

Pop/jazz –musiikin perusteissa improvisointia ja säveltämistä käytetään selvästi enemmän, ja haluaisimme tuoda tämän tyyppistä opetusta myös klassisen musiikin puolelle. Kehitimme tämän tukimateriaalin sillä ajatuksella, että sen avulla luovien työtapojen käyttöä olisi helppo lisätä ja käyttää musiikin perusteiden opetuksen tukena.

2.1 Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017

Tällä hetkellä voimassa olevassa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2002) tähdätään hyvän musiikkisuhteen luomiseen ja elinikäiseen oppimiseen. Opetussuunnitelman tavoitteena on, että oppilas saa valmiuksia itsenäiseen musiikin tuottamiseen. Oppilaalle pyritään tarjoamaan valmiudet myös improvisointiin ja säveltämiseen. Vuonna 2018 voimaan tulevassa uudessa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa näihin taitoihin pyritään rohkaisemaan ja ohjaamaan.

Opetushallitus julkaisee vuonna 2018 uudet taiteen perusopetuksen yleisen- ja laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet, joita on työstetty vuodesta 2016 lähtien. Opetushallituksen 15.3.2017 julkaisemassa yleisen ja laajan oppimäärän opetussuunnitelmien luonnoksissa kerrotaan taiteen perusopetuksen lähtevän lähtökohdistista, jotka tukevat oppilaiden luovan ajattelun ja osallisuuden kehittymistä. Laajan oppimäärän osalta opetuksen tavoitteiksi listataan muun muassa oppilaan kehittynyt kyky tunnistaa omia musiikillisia vahvuuksiaan ja kyky ilmaista itseään musisoiden. Laajan oppimäärän opetussuunnitelmassa pyritään musiikkiharrastuksen jatkuvuuteen ja musiikillisen kehityksen takaamiseen. Opettajia ja koulutuksenjärjestäjiä ohjataan myös rohkaisemaan ja kannustamaan oppilaita improvisoinnin, sovittamisen ja säveltämisen perustaitojen harjoitteluun. Yleisen oppimäärän osalta opettajia kehoitetaan tarjoamaan oppilaille mahdollisuuksia improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen. Tässä tärkeimpänä vaikuttaisi olevan positiivisten musiikkikokemusten luominen oppilaalle. (Opetushallitus 2017.)

Opinnäytetyössämme tuottamalla tukimateriaalilla pyrimme kehittämään luovien työtapojen käyttömahdollisuuksia klassisen musiikin perusteiden opetuksessa. Tah-

omme tarjota uuden opetussuunnitelman mukaisille luoville työtavoille helppokäyttöisen ja turvallisen työkalun niin oppilaille kuin opettajille.

2.2 Oppiminen klassisen musiikin opetuksessa

Oppiminen on kognitiivista toimintaa, joka vaatii tarkkaavaisuuden kohdentamista opiskeltavaan asiaan. Oppimiselle on asetettava tavoitteet, jotta oppija pystyy suunnittelemaan ja arvioimaan toimintaansa. Oppimisprosessissa täytyy pystyä ratkaisemaan ongelmia, käyttää älyään ja ajattelukykyään. (Karrasch, Lindblom-Ylänne, Niemelä, Päivänsalo, Tynjälä 2009, 66.) Uuden oppiminen vaatii myös motivoitumista opiskeltavaan asiaan. Pienellä lapsella tarkkaavaisuuden suuntaaminen ja motivaation ylläpitäminen on hankalampaa kuin aikuisilla, joten opettajalta vaaditaan erityistä herkkyyttä pieniä lapsia opettaessa.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että musiikin perusteiden tunneille tulee luoda mahdollisimman oppimiselle suotuisa ympäristö. Ylimääräiset ärsykkeet tulisi minimoida, ja oppilaiden tarkkaavaisuus tulisi pyrkiä suuntaamaan opetukseen. Opetustilanteessa ärsykkeiden minimointi voi olla yksinkertaisimmillaan esimerkiksi sitä, että oppilaille ei ole kynää kädessä ennen kuin pyydetään. Suotuisalla ympäristöllä voidaan pitää esimerkiksi sellaista tilaa, jossa on toimintaa tukeva välineistö ja ryhmän koolle riittävä luokkatila. Olisi hyvä, jos tila olisi myös esteettisesti miellyttävä ja ergonominen. Musiikkia opiskeltaessa myös akustiikalla on tärkeä rooli, joka tulee ottaa huomioon opetusta suunnitellessa. Oppimateriaalin tulisi olla oppilaille oikean tasoista ja mielekästä. Opetusta voi tehdä mielenkiintoisemmaksi esimerkiksi käyttämällä monipuolisesti erilaisia työtapoja ja työvälineitä. Vaihtelemalla esimerkiksi kuuntelusta kirjoittamiseen tai yksin työskentelystä ryhmätyöskentelyyn voidaan saada tunnin rakenteeseen lisää mielenkiintoa. (POPS 2014.)

2.2.1 Konstruktivistinen oppimiskäsitys klassisen musiikin perusteiden opetuksen pohjana

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2002 perustuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen (Opetushallitus 2002). Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppilaalla on aktiivinen rooli opetukseen osallistumisessa, sen tavoittei-

den suunnittelussa ja kehittämisessä. Oppiminen on itseohjautuvaa, ja oppilaan oma itsearviointi ja reflektointi nähdään tärkeänä. Tavoitteena on, että oppija myös itse ymmärtää, miksi jonkin uuden tiedon oppiminen on tärkeää. Oppiminen nähdään prosessina, jossa ensimmäisenä vaiheena on motivoituminen, jota seuraavat orientoituminen ja tiedon sisäistäminen. Tiedon sisäistämisen jälkeen tieto ulkoistetaan, jotta sitä voidaan arvioida ja kontrolloida. (Rauste-von Wright 2003, 50-70)

Tuottamamme tukimateriaali nojautuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Opetuksen tukimateriaalimme tarjoaa opettajille mahdollisuuden monipuolistaa työtapaan ja tehdä uuden oppimisesta oppilaille mukavaa ja innostavaa. Valitsimme tukimateriaalin tehtävät niin, että kullekin oppijalle löytyisi sopivan haastavia tehtäviä. Näin tiedon rakentaminen vanhojen käsityksien pohjalta on mahdollista. Otimme huomioon myös tehtävien mielekkyyden, jotta motivoituminen uuden oppimiseen pysyisi yllä. Pyrimme ohjeistamaan tehtävänänot tarkkaan opettajan materiaalissa, mutta muodostimme tehtävät kuitenkin niin, että tehtävään ei ole yhtä oikeaa ratkaisua ja tehtävän toteutus on vapaampaa. Näin emme rajoita oppijan omaa luovaa prosessia ja uuden tiedon jäsentäminen pysyy mahdollisimman itsenäisenä.

Tukimateriaalimme etenee tasoittain. Jotta voi siirtyä seuraavalle tasolle, on hallittava edellisen osuuden asiat. Opettaja on asettanut tavoitteet missä tahdissa tehtäviä edetään, mutta vastuu asioiden sisäistämisestä on myös oppilaalla. Pyrimme mahdollistamaan oppilaan oman itsearvioinnin säännöllisesti, jotta oppilas on itsekkin tietoinen osaamisen tasostaan ja oppii tunnistamaan omat kehitysalueensa.

2.2.2 Motivaation merkitys musiikin perusteiden opiskelussa

Tässä opinnäytetyössä käsittelemme motivaatiota humanistisesta näkökulmasta, jossa ajatellaan motivaation lähtevän ihmisen luonnollisesta tarpeesta kehittää ja ilmaista itseään. Humanistisen näkökulman mukaan ihmisellä on tarve käyttää koko potentiaaliaan ja kokea elämä merkityksellisenä (Karrach, Lindblom-Ylänne, Niemelä, Päiväsalo & Tynjälä 2010, 34-35). Motivaatio on tärkeä tekijä myös musiikin perusteiden opiskelussa. Kun motivaatiota ylläpidetään, saadaan tehtäviä tehtyä järjestelmällisemmin ja niistä opitaan paremmin.

Motiivi voidaan nähdä toiminnan perustana. Se on peruste aloittaa ja jatkaa toimintaa, mutta myös saattaa se loppuun. Musiikkiharrastuksen aloittava lapsi yleensä omaa jo omakohtaisen motiivin musiikin opiskeluun. Motivaatio koostuu monista erilaisista motiiveista, ja ne voivat muuttua jatkuvasti. Musiikin opetuksessa on tärkeää luoda iloa ja elämyksellisyyttä musiikin kautta. Ilon ja hauskan kautta oppiminen voivat lisätä motivoituneisuutta opiskeltavaan aiheeseen.

Vaikka motivaatio instrumenttiopiskeluun olisikin lapsella luontaisesti olemassa, ei motivaatiota välttämättä aina riitä musiikin perusteiden opiskeluun. Musiikin perusteiden opiskelu saatetaan kokea kuormittavammaksi kuin instrumentin harjoittelu. Tuomela, Tossavainen ja Juvonen ovat raportoineet artikkelissaan Musiikkiperuskoululaisten opiskelumotivaatio musiikkiaineissa, että musiikin perusteet oppiaineena koetaan vähemmän merkityksellisenä ja hyödyllisenä verrattuna muihin musiikkioppiaineisiin. Tutkimuksen mukaan opiskelijat pitävät musiikin perusteiden oppiaineesta vähemmän ja pitävät itseään siinä heikompana kuin muissa musiikin oppiaineissa. (Tuomela, Tossavainen, Juvonen 2013, 13-16.) Musiikin perusteiden opiskelu on musiikin harrastamisen ja oman instrumentin soittamisen kannalta kuitenkin tärkeää, koska se antaa työkalut musiikin syvällisempään ymmärtämiseen ja laajempaan hahmottamiseen.

Teorian käsitteet voivat olla lapselle hankala ymmärtää ja olla näin epämotivoivia. Kun hankalat käsitteet tuodaan lähemmäs käytäntöä ja omaa instrumenttia, ne voivat selkeytyessään mahdollistaa kiinnostumisen aiheeseen. Improvisointi ja säveltäminen mahdollistavat teorian käsitteiden tuomisen mukaan soittamiseen ja laulamiseen. Esimerkiksi aika-arvojen tai sävellajien opiskeluun voidaan tuoda lisää mielenkiintoa, kun aiheesta tehdään improvisaatioharjoitus tai sävelletään vaikkapa pieni kappale omalle instrumentille.

2.2.3 Holistinen oppimisstrategia tukimateriaalimme tukena

Musiikin perusteissa keskeisenä käsitteenä on holistinen oppimisstrategia. Musiikin perusteiden opiskelulle pyritään luomaan puitteet, jossa oppilaalle on mahdollista syntyä laaja ja kokonaisvaltainen ymmärrys opiskeltavasta aiheesta (Rogers, M. 2004). Musiikin perusteet jo oppiaineenakin on holistinen, sillä vielä muutama kymmenen vuotta sitten siihen liittyviä osia, musiikin historiaa, säveltapailua ja musiikin

teoriaa, opiskeltiin erillisinä oppiaineina. Linkittämällä asioita yhteen luodaan niiden välille yhteyksiä ja lisätään oppilaiden ymmärrystä isosta kokonaisuudesta.

Toteutimme tuottamassamme tukimateriaalissa holistista oppimisstrategiaa muun muassa siten, että liitimme improvisoinnin ja säveltämisen tehtävät suoraan musiikin perusteiden lukuvuosikohtaiseen opetussuunnitelmaan. Näin ollen improvisointiin ja säveltämiseen tutustumiseen lähtee niistä lähtökohdista, jotka ovat jo oppilaille tuttuja. Esimerkiksi ensimmäisessä tehtävässä oletamme, että neljäsosa- ja kahdeksasosarytmit ovat oppilaille tuttuja ja niitä on opiskeltu mahdollisesti ensimmäistä kertaa vasta edeltävällä oppitunnilla. Lähestymme näitä rytmielementtejä toisesta tulo- kilmasta, tuoden ne käytäntöön improvisoinnin ja säveltämisen kautta. Tehtävän sisälläkin rytmielementtiä käsitellään monipuolisesti; keksitään itse, lauletaan, soite- taan, taputetaan ja kuunnellaan rytmejä. Näin saamme musiikin perusteiden opiske- lua vietyä passiivisesta oppimisesta itse tuottamisen ja tekemisen tasolle.

Holistista näkemystä tukevat myös esimerkiksi tehtävät, joissa improvisoinnin apuna käytetään mielikuvia eläimistä tai luonnon ilmiöistä. Näiden avulla voidaan opettaa lapselle myös esimerkiksi sitä, millainen jokin ilmiö on. Myös pelilliset välipalatehtä- vät tukevat tätä kokonaisvaltaiseen ymmärrykseen pyrkivää ajattelutapaa.

2.3 Klassisen musiikin perusteiden alkeisopetus

Klassisen musiikin perusteet kuuluvat taiteen perusopetuksen laajaan oppimäärään, joka rakentuu varhaisiän musiikkikasvatukseen, musiikin perustason ja musiikkiopisto- tason opinnoista. Musiikin perusteiden opetus on suunnattu kouluikäisille lapsille, ja se aloitetaan usein tukemaan instrumenttiopintoja. Instrumentin soiton aloitusiät vaihtelevat instrumenteittain.

Nykyaikainen klassisen musiikin perusteiden opetus pyrkii konstruktivistiseen oppi- miskäsitykseen vanhan behavioristisemmän näkemyksen sijaan (Kolehmainen 2014 16-20). Opetuksella pyritään luomaan ongelmia ja tarjoamaan oppilaalle työkalut ja tarvittava ongelmanratkaisua stimuloiva ympäristö (Meriranta 2011, 23). Käytännös- sä tämä näkyy esimerkiksi siten, että melodiadiktaattia lähdetään purkamaan yhdes- sä koko luokan kesken taululle sen sijaan, että sitä tehtäisiin yksin paperille. Helpot- taakseen oppilaiden melodian hahmottamista, opettaja voi esittää oppilaalle esimer-

kiksi ohjaavia kysymyksiä tai painottaa soittaessaan tiettyä tahdin osaa. Opettaja voi myös asettaa tehtävälle työlle osatavoitteita. Esimerkiksi melodiadiktaatin teko voisi lähteä siitä, että ensin lasketaan tahdit, sitten etsitään ylin ja alin ääni ja niin edelleen. Opetuksen tukimateriaalissamme hyödynnämme tätä osatavoiteperiaatetta. Rikomme suuremman tavoitteen, tässä sävellystyön, pienempiin osiin, jolloin ongelmaa on helpompi lähestyä.

2.3.1 Improvisointi alkeisopetuksessa

Improvisoinnilla musiikissa tarkoitetaan hetkessä tuotettua jäsenneltyä äänimateriaalia tai vapaampaa äänimaisemaa. Improvisoinnissa voidaan käyttää apuvälineinä esimerkiksi valikoituja mielikuvia, liikettä, sointuja, rytmirakenteita, valikoituja pääsäveliä tai asteikoita. Alkeisopetuksessa improvisaatiolla tarkoitetaan kuuntelua, yhdessä tekemistä, omien ideoiden esittämistä ja kaverin ideoiden hyväksymistä. Musiikillisina ideoina alkeisopetuksessa hyödynnetään rytmejä, erilaisia ääniä ja niistä koostuvia melodioita. Keskiössä improvisoinnissa ovat uuden luominen ja leikkimielisyys ja opetuksellisesti tärkeitä elementtejä ovat ilo ja innostuminen. Lapsille kaikki on mahdollista, eikä oikeita ja väriä ratkaisuja ole. Alkeisopetuksessa tärkeää on herätellä ja ruokkia lapsen omaa mielikuvitusta. (Malander, Ojala 2013, 16, 54, 60.)

Improvisointia voidaan aloitella alkeisopetuksessa etsimällä esimerkiksi eri instrumenteista uusia ääniä, joilla herätellään lapsen luovuutta ja autetaan lasta keskittymään kuunteluun. Improvisointi on hyvä aloittaa ryhmässä yhdessä tekemällä, josta voidaan pikkuhiljaa siirtyä yksin tuotettujen lyhyiden, improvisoitujen soolojen tuottamiseen. Alkeisopetuksessa improvisoinnin apuna voidaan käyttää esimerkiksi satua, johon tuotetaan yhdessä ääniefektejä tai taustamusiikkia. (Ruokonen 2016, 169-170.)

2.3.2 Säveltäminen alkeisopetuksessa

Improvisointiin rohkaistuminen voi helpottaa siirtymistä säveltämiseen. Säveltämisellä tarkoitamme improvisoinnin kaltaista luovaa toimintaa, jossa improvisoinnin tuotokset kirjoitetaan ylös jäsenneltyyn muotoon. Näitä tuotoksia muokataan johdonmukaisesti tähdäten viimeistelyyn ja harkittuun lopputuotokseen. Sävellysprosessiin sisältyy monia vaiheita, jotka Johan Matthewson on kuvannut Der Vollkommene Ca-

pellmeistre –teoksessaan seuraavasti: *inventio*, jossa temaattinen materiaali, tempo ja sävellaji löydetään, *dispositio*, jossa materiaali saa rakenteen, *elaboratio*, jossa teemaa ja rakennetta huolellisesti työstetään, *decoratio*, jossa melodinen materiaali koristellaan ja *executio*, jossa sävelletty musiikki esitetään yleisölle. (Ojala 2009, 163.) Lähestymistapoja säveltämiseen on monia, mutta monesti sävellystyö syntyy ilman tällaista tietoista jäsentämistä. Varsinkin alkeisopetuksessa sävellystyö on hyvinkin vapaata. Mitä pidemmälle opiskeluissa päästään, sitä enemmän sävellystyötä voidaan alkaa muokata musiikin lainalaisuuksia noudattavaksi ja jäsennellymmäksi.

Säveltämisellä alkeisopetuksessa voidaan tarkoittaa esimerkiksi muutaman tahdin mittaisia melodiapätkiä ennalta annetuilla sävelillä, kuten pentatonisella asteikolla tai sen osalla. Sävellystyöhön voidaan virittäytyä myös mielikuvaimprovisoinnin avulla. Improvisoinnin parhaat tuotokset voidaan kirjoittaa ylös ja lähteä muokkaamaan niistä valmista työtä. Oppilaiden lähtökohdat säveltämiseen voivat olla hyvin erilaiset, ja on opettajan tehtävä selvittää kunkin oppilaan avuntarpeet ja rohkaista jokaista yksilöllisesti. Opettajan tulisi seurata oppilaan omaa sävellysprosessia herkällä korvalla ja ohjata vain tarvittaessa, kunnioittaen oppilaan sävellystyötä. (Ojala, Väkevä 2013, 38-46.)

3 Luovuus ja luovat työtavat musiikin opetuksessa

Luovuus on psykologiassa paljon tutkittu käsite, mutta vielä tähän päiväänkään asti sille ei ole löydetty yksiselitteistä määritelmää. Luovuudesta on esitetty useita teorioita ja teorit vaihtelevat vallalla olevien oppimis- ja ihmiskäsityksien mukaan. Luovuudesta puhuttaessa voidaan tarkoittaa akateemista luovuutta, arkiluovuutta, luovaa asennetta tai toimintaa tai taiteellista luovuutta. Pääsääntöisesti luovuuden nähdään liittyvän uuden oivaltamiseen, ongelmanratkaisuun tai itseilmaisuun. Luova prosessi johtaa aina luovaan tuotteeseen. (Knuutila 2012, 8-14.)

3.1 Teoreettisia näkökulmia luovuuteen

Humanistispsykologinen näkökulma ajattelee luovuuden olevan itsensä toteuttamista, jossa luova prosessi on tärkeämpää kuin lopullisen tuotteen laatu (Knuutila 2012, 2-14). Psykoanalyttikot liittävät luovuuden ihmisen luontaisiin vietteihin ja intuitioon.

Luovuutta ei nähdä järjen toimintana, vaan jonkinlaisena fantasiana, johon vaikuttavat yksilölliset kokemukset, vallitseva kulttuuri ja tunteet. (Uusikylä 1999, 24-27.) Psykologi Howard Gardnerin (1960) mielestä luovuuden synnyttää osin älykkyyden eri osa-alueet. Luovassa ihmisessä ilmenee samanaikaisesti loogis-matemaattisia, kielellisiä, spatiaalisia, musiikillisia, keholliskinesteettisiä, inter- ja intrapersonaalisia sekä naturalistisia taitoja ja kykyjä. (Uusikylä 2012, 75.)

Amabile ja Grysiewicz (1989) ovat määritelleet osatekijöitä, jotka mahdollistavat luovan toiminnan. Näitä osatekijöitä ovat mm. vapaus, itsemääräämisoikeus, hyvät roolimallit ja riittävät resurssit. Hyvillä roolimalleilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi opiskelutovereita ja opettajia, jotka voivat rohkaista, antaa hyvää palautetta ja pystyvät luomaan ilmapiirin, jossa virheiden teko on mahdollista (Runco 2004, 661-663). Luovuudella on siis oltava hyvät kasvuolosuhteet ja kannustava ilmapiiri. Tätä ekologista näkökulmaa luovuuteen on tutkinut muun muassa Harrington (1990).

3.2 Vapaus ja rajat luovuudessa

Luovaa työtä helpottavat selkeät rajat ja niiden jäsentäminen. Rajat auttavat hahmottamaan käytössä olevia ratkaisumalleja ja resursseja. Kun käytössä on vain tietty määrä mahdollisia ratkaisuja, on valinnan tekeminen helpompaa. (Koskennurmi-Sivonen, Seitamaa-Hakkarainen.) Improvisoinnissa ja säveltämisessä vaihtoehtoja on loputtomasti, joten luovan työn aloittaminen voi olla haastavaa. Varsinkin lapsilla tiettyjen toimivien vaihtoehtojen tiedostaminen voi auttaa luovan työskentelyn toteuttamista. ”Pakko on paras motivaatio” voisi tässäkin tarkoituksessa olla varsin toimiva fraasi. Luomalla hyvät puitteet, raamit ja selkeät tavoitteet tulevalle työlle voidaan helpottaa työskentelyn etenemistä.

Opettajan vastuulle kuuluu kuitenkin myös, ettei tarjolla olevia mahdollisia ratkaisumalleja rajoiteta liiaksi (Koskennurmi-Sivonen, Seitamaa-Hakkarainen). Liian aikainen mahdollisten ratkaisujen karsinta saattaa heikentää luovan työn lopputulosta. Uskallus kokeiluun säilyy, kun annettuun tehtävään ei ole oikeita vastauksia. Eron tekeminen siihen, onko kyse ohjeistetun tehtävänannon toteuttamisesta vai lapsen omasta vapaasta rajoittamattomasta improvisaatiosta, on tärkeää, ja se tulisi huomioida opetuksessa.

3.3 Lapsen luova musiikillinen kehitys

Lapsilla on luontainen tarve tutkia ympäristöään ja kehittää itseään. Lapsi usein kokeilee uusia asioita pelottomasti ja löytää ongelmiin luovia ratkaisuja. Tuottamamme tukimateriaalin avulla pyrimme edesauttamaan lasten luontaisen uteliaisuuden ja rohkean kokeilun säilymistä myös kouluikään siirryttäessä. Esikouluikäisille lapsille luovuus, mielikuvitus ja spontaani keksintä ovat ominaista, mutta kouluikään siirryttäessä nämä kuitenkin näyttäisivät vähenevän. 7-8 vuoden iässä lapsen luovat tuotokset ovat jo jäsennellympiä ja mukailevat ympäröivälle kulttuurille ominaisia piirteitä. Kouluikäisen lapsen energia suuntautuu uusien sääntöjen ja mallien oppimiseen ja lisäksi lapsi voi kokea, että sääntöjen rikkominen on väärin. Sääntöjen rikkomisen pelko ja oikeiden toimintatapojen tavoittelu johtavat siihen, että mielikuvitus ja luovuus vähenevät. (Paananen 2010, 155-174.)

Paananen (1997, 2003) määrittelee lapsen musiikillisen kehityksen kolmeen päävaiheeseen, perustuen Robbie Casen (1985,1992) vaiheteoriaan. Ensimmäinen on *sensomotorinen vaihe (4-18kk)*, joka käsittää yleisten parametrusten suhteiden hahmottamisen. Tässä vaiheessa lapsi oppii käyttämään ääntään ja hahmottamaan musiikillisten kuvioiden esimuotoja. Toinen vaihe on *relatiivinen vaihe (1,5-5v)*, jossa hahmottuvat musiikillisten kuvioiden väliset ja sisäiset suhteet. Kolmas vaihe on *dimensionaalinen vaihe (5-11)*, jossa musiikillisen tapahtumarakenteen hierarkkiset suhteet alkavat hahmottua. Tähän liittyy tonaalisen ja metrisen hierarkian ymmärtäminen. (Paananen 2003, 165-173.)

Paananen (1997,2003) jaottelee dimensionaalisen vaiheen edelleen kolmeen osavaiheeseen. Ensimmäisessä osavaiheessa, jossa lapsi on 5-7-vuotias, hän ymmärtää rytmin improvisoinnin joko pulssin tai rytmisen ryhmittelyn kautta. Melodiaimprovisoinnissa tarkkaavaisuus kohdistuu joko rytmiin tai tonaalisesti tärkeisiin säveliin, joiksi hahmotetaan asteikon viisi ensimmäistä säveltä. Toisessa osavaiheessa, joka sijoittuu ikävuosiin 7-9v, rytmin improvisoinnin osalta alkavat hahmottua erilaiset rytmiset motiivit. Lapsi kykenee jo ymmärtämään rytmin metristä ulottuvuutta ja integroimaan tuottamiaan motiiveja tasaiseen pulssiin. Melodian improvisoinnissa tonaalisesti tärkeät sävelet alkavat hahmottua, mutta melodian, rytmin metrin ja tonaalisuuden hierarkia vaatii vielä tarkkaavaisuutta. Improvisatorisessa soinnutta-

misessa soinnut osataan koordinoita metriin, mutta melodia hahmottuu vain paikallisesti jossain sävellajissa. Kolmannessa osavaiheessa, jossa lapsi on 9-11-vuotias, rytmien improvisoinnissa on mahdollista, että rytmit ovat metrisesti järjestäytyneitä ja pulssi pysyy tasaisena. Melodian improvisoinnissa käytetään melodiamotiiveja, jotka voivat olla jo monimutkaisia ja niitä varioidaan. Tonaliteetti on hahmottunut ja kolmisoinnun sävelet korostuvat muita säveliä enemmän. Toonikalopukkeen käyttö omissa sävellyksissä ja improvisoinnissa yleistyy. Improvisatorisessa soinnuttamisessa soinnut hahmottuvat jo metrin ja melodian kautta. Sävellajikeskus hahmottuu stabiilina, ja tyypillisimpiä sointusiirtymiä (I-V-I) aletaan hyödyntää. (Paananen 2003, 170-173.)

3.4 Luova opettajuus

Luovassa työskentelyssä opettaja voi toimia mahdollistajan roolissa, tarjoten sävellystyölle tarvittavat puitteet ja kannustajan roolissa rohkaisten ja antaen rakentavaa palautetta. Opettajan tehtävä on saada oppilas tuottamaan sävellysprosessi ilman rajoittavaa itsekritiikkiä. Opettaja voi myös toimia mallin antajan roolissa, jolloin hänen antamat tyylinmukaiset esimerkit voivat inspiroida oppilaita. Haastamalla oppilaiden ideoita ja antamalla kannustavaa kritiikkiä opettaja voi saada oppilaat ajattelemaan tuotoksiaan uudesta näkökulmasta. Opettaja voi esittää aktivoivia kysymyksiä, jotka herättävät oppilaissa ajatuksia. Jo pelkkä opettajan ulkopuolisen kuuntelijan rooli voi auttaa oppilasta eteenpäin työssään. Vaikka oppilaiden sävellystyö on itsenäistä, tulee opettajan tuoda esille, että hän on tarvittaessa apuna ja käytettävissä. (Ojala, Väkevä 2013, 64-83.)

Opettajan tulee sietää epävarmuutta ja hänen on uskallettava heittäytyä uusiin ideoihin. Vuorovaikutuksessa tulisi kiinnittää huomiota herkkyyteen ja palautteen antoon. Oppilaan kanssa tulisi viestiä niin, että turvallisuuden tunne, avoimuus ja aitous säilyvät. (Karjalainen-Väkevä, Nikkanen 2013, 64-82.) Turvallisuuden tunteen syntymistä edistää hyvä työrauha, kiireetön ilmapiiri sekä terveellinen oppimisympäristö. Myös oppilaan kokemus siitä, että oppimisympäristöön ja sen kehittämiseen voi vaikuttaa, lisää oppilaan turvallisuuden tunnetta (POPS 2014, 29-30). Turvallinen ympäristö ja vapauden kokeminen rohkaisevat luovaan toimintaan. Siksi onkin tärkeää,

että kouluikäiselle lapselle tarjotaan mahdollisuuksia käyttää omaa luovuuttaan, ja luovia prosesseja tuetaan ja niihin kannustetaan.

4 Toiminnallisen kehittämistyön toteuttaminen

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa ammatilliseen kenttään käytännön toiminnan ohjeistamista, järjestämistä tai järjeistämistä (Vilka, Airaksinen 2003, 9). Tässä opinnäytetyössämme tuotimme opetuksen tukimateriaalin, joka toimii ohjeistuksena musiikin perusteiden opetuskentällä. Rajasimme työn koskemaan erityisesti luovien työtapojen hyödyntämistä alkeisopetuksessa. Valitsimme opinnäytetyön toteuttamistavaksi toiminnallisen opinnäytetyön, koska halusimme tuottaa konkreettisen oppaan.

4.1 Kehittämisprosessin eteneminen

Kehittämisprosessimme etenemistä voidaan kuvata esimerkiksi Toikko & Rantasen vuonna 2009 kehittämän Kehittämistoiminnan lineaarisen mallin avulla. Tässä mallissa on neljä vaihetta, jotka ovat tavoitteen määrittely, suunnittelu, toteutus sekä päättäminen ja arviointi. Tavoitteen määrittelyn vaiheessa päätimme opinnäytetyön aiheen ja rajasimme aiheen niin, että se on toteutettavissa meillä käytössä olevilla resursseilla. Kiinnostuimme klassisen musiikin perusteiden päivittämisestä, huomatuamme joitakin vanhanaikaisia käytänteitä verrattuna pop/jazz –musiikin perusteiden opetukseen. Huomiomme kiinnittyi erityisesti luovien työtapojen käytön vähäisyyteen. Rajasimme aiheemme koskemaan vain alkeisopetusta, sillä koimme, että luovat työtavat olisi hyvä ottaa mukaan opetukseen jo varhaisessa vaiheessa. Suunnitteluvaiheeksi voidaan sanoa meidän opinnäytetyösuunnitelman kirjoittamisen prosessia. Tässä vaiheessa määrittelimme myös opinnäytetyömme aikataulun. Aloitimme työskentelyn kesäkuussa 2017 ja opinnäytetyö valmistui lokakuussa 2017. Perehdyimme myös alan kirjallisuuteen ja kirjoitimme teoreettisen tietopohjan.

Toteutusvaiheessa aloimme työstää opetuksen tukimateriaalia ja raportoimaan työn etenemistä. Toteutimme myös opetuksen tukimateriaalin testauksen, jolla pyrimme selvittämään sen käyttökelpoisuutta työelämässä. Päättämisen ja arvioinnin vaihees-

sa raportoimme prosessin etenemistä ja arvioimme sen toimivuutta sekä tekoprosessia. Arvioinnissa pyrimme selostamaan työskentelyämme kattavasti ja pohtimaan kriittisesti tuotoksemme toimivuutta. Tässä vaiheessa pohdimme mahdollisia kehittämisideoita ja sitä, miten prosessia voitaisiin hyödyntää jatkossa.

4.2 Opetuksen tukimateriaali

Opetuksen tukimateriaali sisältää kymmenen erilaista säveltämisen ja improvisoinnin tehtävää sekä kolme pelillisempää lisätehtävää. Tehtävät etenevät helpommasta vaikeampaan muun teoriaopetuksen tahtiin. Oppilaan materiaali sisältää muun muassa rytmi- ja sävelimprovisointitehtäviä, rytmisävellyksiä, lyhyitä sävellyksiä sekä kokonaisen oman kappaleen sävellystehtävän. Paketissa on mukana myös tehtävä melodian muuntelun ja toiston hyödyntämiseen. Tehtävissä on tehtävänannot, jotka opastavat tehtävien tekoa vaihe kerrallaan. Oppilas tutustutetaan säveltämiseen improvisoinnin avulla. Improvisointi aloitetaan lyhyillä ja yksinkertaisilla harjoituksilla ja niistä edetään pidempiin ja haastavampiin tehtäviin. Sävellystyö yhdistetään improvisointiin niin, että oppilaat pääsevät nuotintamaan omia parhaimpia improvisoinnin tuotoksiaan. Oppilaan paketin rinnalle teimme myös opettajan materiaalin, missä kerrotaan tehtävien toteutuksesta tarkemmin sekä vinkkejä tehtävien laajempaan hyödyntämiseen.

4.2.1 Tukimateriaalin toteutus käytännössä

Aloitimme tehtävien rungon kokoamisen heinäkuun lopulla. Hahmottelimme pakettiin tulevien tehtävien lukumäärän niin, että tehtävät olisi mahdollista suorittaa yhden lukuvuoden aikana. Laskimme, että lukuvuoteen mahtuu noin 26 opetuskertaa. Realistista olisi, että näiden luovien työtapojen käsittelyyn käytettäisiin joka toinen viikko oppitunnista noin 15 minuuttia. Näin ollen paketin käsittelyyn jäisi 13 kertaa 15 minuuttia koko lukuvuonna. Tehtävien pituus ja määrä on laskettu tähän lukuvuoden runkoon sopiviksi.

Hahmottelimme tehtävien pääsisällöt ja järjestyksen mindmap-tyyppisesti paperille. Lähdimme rakentamaan tehtäväkokonaisuutta siten, että ensimmäiset tehtävät ovat yksinkertaisia ja improvisointiin virittäviä, matalan kynnyksen tehtäviä. Tehtäviin tulee lisää musiikillisia elementtejä Jyväskylän ammattiopiston taiteen perusopetuksen

opetussuunnitelman mukaisessa järjestyksessä. Tämä mahdollistaa sen, että luovat työtavat tukevat ja tuovat teoria-asioita lähemmäs käytäntöä. Helpommista tehtävistä edetään pikkuhiljaa haastavimpiin, ja improvisointi sekä sävellyttäminen vuorottelevat tehtäväpaketin läpi.

Elokuun alussa aloitimme tehtävien puhtaaksi kirjoittamisen. Käytimme tehtävien kirjoittamiseen tekstinkäsittelyohjelmaa (Word) ja nuotinkirjoitusohjelmaa (Sibelius 7). Ensimmäisiä haasteita puhtaaksi kirjoittamisessa olivat Sibeliuksella rivittäminen, pidemmät tyhjät tahdit sekä sykemerkkien merkitseminen. Elokuun toisella viikolla päätimme, että teemme myös opettajan materiaalin tehtävän antojen kirjoittamisen ja ymmärtämisen helpottamiseksi. Mietimme myös erillisiä värikoodeja improvisointi- ja sävellystehtäville, mutta tätä emme kuitenkaan toteuttaneet. Päädyimme tähän, koska emme halunneet eriyttää säveltämistä ja improvisaatiota niin selvästi toisistaan. Samalla kerralla päätimme tehtäväpaketin pääväriksi oranssin ja suunnitelimme kansilehteä. Päädyimme väriin oranssi, sillä koimme sen kuvastavan iloa, leikkimielisyyttä ja luovuutta kaikista parhaiten.

Elokuun puolivälissä pidetyssä opinnäytetyön ohjauksessa Jarmo Kivelän kanssa saimme ohjeita Sibelius 7 käyttöön sekä saimme paranneltua aiemmin aloitettuja tehtäviä. Saimme myös konkreettisia vinkkejä tehtävien kehittämiseen ja ohjeistuksen selkeämpään ja ymmärrettävämpään verbalisointiin. Näihin aikoihin maalasimme myös tehtäväpaketin kansilehden ja testasimme miltä se näyttää tulostettuna. Elokuun lopussa hienosäädimme tehtäviä, ulkoasua ja tehtävänantoja. Pyysimme opiskelutoveriamme Hanna Vuorenmaata maalaamaan tehtäväpaketin kuvituskuvat. Lähetimme useammalle musiikin perusteiden opettajalle sähköpostia, pääsisimmekö johonkin ryhmään testaamaan tehtävien toimivuutta käytännössä.

4.2.2 Opetuksen tukimateriaalin testaus laadullisia menetelmiä hyväksikäyttäen

Testasimme tuottamaamme materiaalia käytännössä laadullisen tutkimusmenetelmän keinoja käyttäen. Halusimme saada tietoa siitä, miten tehtävät toimivat ja miten mieleisiksi ne koettiin. Käyttäjäkokemuksen selvittäminen oli siitä syystä tärkeää, että pystyimme selvemmin näkemään materiaalimme puutteet ja kehittämään sitä eteenpäin. Aineiston keräämiseen käytimme ryhmähaastattelua. Suunnitelimme

haastattelun kysymykset etukäteen, mutta kyselylomakkeen sijaan äänitimme haastattelun. Koska emme tehneet kokonaista tutkimusta, emme litteroineet koko äänitettä, vaan vain haastattelun tärkeimmät kohdat. Ryhmähaastattelusta saatua materiaalia ei analysoitu laadullisin menetelmin, vaan käytimme sitä lähteenä tässä työssä (Vilka, Airaksinen 2003, 63-64).

Järjestimme kaksi 30 minuutin mittaista opetustuokiota Jyväskylän ammattiopiston perusopetuksen klassisen musiikin perusteiden 1-2 ryhmässä. Testasimme ryhmässä tutkimateriaalimme kolmea ensimmäistä tehtävää, jotka toimivat improvisointiin orientoivina tehtävinä. Oli hyvä, että testauksemme sijoittui ihan lukuvuoden alkuun, sillä saimme näin autenttisempia tuloksia. Oppilaat olivat ehtineet opiskella juuri tarvittavat asiat, mutta eivät yhtään liikaa. Tuokion jälkeen pidimme viiden minuutin mittaiset palautekeskustelut ensin oppilaiden ja sitten opettajan kanssa. Esitimme etukäteen mietittyjä kysymyksiä, ja saimme näiden avulla palautetta aiheesta. Pyyksimme lupaa palautekeskustelun äänittämiseen, ja kirjasimme siitä tarvittavat osuudet tehtävien toimivuuden tarkastelua varten.

5 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Päädyimme käyttämään opinnäytetyön luotettavuuden arvioinnissa laadullisen tutkimuksen luotettavuustarkastelun kriteerejä, koska määrällisen tutkimuksen luotettavuuden kriteerit eivät olisi toiminnallisen opinnäytetyömme arviointiin relevantteja. Kylmän ja Juvakan (2007, 127-129) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan uskottavuuden, vahvistettavuuden, refleksiivisyyden ja siirrettävyyden käsitteiden avulla. Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkijan tulee varmistaa tutkimustulosten vastaavan tutkittavien käsityksiä. Uskottavuuteen vaikuttaa myös tutkijan työn parissa viettämän aika ja tutkimusprosessin aikana pidetty tutkimuspäiväkirja. Työn vahvistettavuutta voidaan arvioida esimerkiksi sen perusteella, onko tutkija pohtinut prosessin aikana tehtyjä valintoja kriittisesti ja kuvannut prosessia tarkasti ja realistisesti. Prosessin raportointi tulee olla läpinäkyvää ja kertoa selkeästi, kuinka tutkija on päätenyt johtopäätöksiinsä. Opinnäytetyötä tehdessä pidimme opinnäytetyöpäiväkirjaa koko kirjoitusprosessin ajan, ja raportoimme prosessin ete-

nemisen tarkasti niin, että lukijan on helppo seurata ajatteluamme. Refleksiivisyydellä tarkoitetaan tutkijan tietoisuutta omien valintojensa vaikutuksesta tutkimustulokseen. Tutkijan valinnat esimerkiksi käytettävien lähteiden rajaamisessa vaikuttavat työn luotettavuuteen. (Kananen 2015, 338-339.) Kylmän ja Juvakan (2007, 129) mukaan tutkimuksen siirrettävyyteen vaikuttaa tutkijan kuvaus esimerkiksi tutkimuksen osallistujista ja tutkimusympäristöstä.

Opinnäytetyössä käytettävien lähteiden valinnassa tulee ottaa huomioon tekstin luotettavuus, uskottavuus, tuoreus ja puolueettomuus. Lähteitä luettaessa tulee kaiken tietoon suhtautua kriittisesti. Myös lähteen ikä ja kirjoittajan tunnettavuus vaikuttavat lähteen luotettavuuteen. Mikäli kirjoittajan nimi toistuu esimerkiksi useissa tieteellisten julkaisujen lähdeviitteissä, ja hän on julkaissut paljon kirjallisuutta alallaan, hän on todennäköisesti arvostettu ja tunnettu henkilö. Henkilö, jonka teksteihin on viitattu paljon, on todennäköisesti myös kokenut ja alaan perusteellisesti perehtynyt. Lähteitä valitessa tulee myös kiinnittää huomiota oikeakielisyyteen; jos lähteen kielenkäyttö on paikoitellen kyseenalaista ja tieteellisen tekstin kontekstiin sopimattomaa, tulee lähteen luotettavuuteen suhtautua varauksella. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 113-114.) Lähteiden käytössä täytyisi aina pyrkiä alkuperäisen tiedon äärelle ja jos toissijaisia lähteitä päätyy käyttämään, tulisi asia aina tarkistaa alkuperäisestä lähteestä. Päätelmien olisi oltava jäljitettävissä ja lukijan olisi löydettävä tarvittaessa alkuperäinen lähde, joten lähdeviitteiden merkinnässä on noudatettava tarkkuutta ja huolellisuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 349-351.)

Pyrimme valitsemaan tässä työssä käytetyt lähteet niin, että ne on julkaistu 2000-luvun puolella. Ennen tätä julkaistut lähteet rajasimme pois siitä syystä, että saisimme mahdollisimman ajantasaista tietoa. Teimme poikkeuksen tässä määrittellessämme konstruktivistista oppimiskäsitystä. Koimme, että oppimiskäsitysten määrittely on pysynyt lähes muuttumattomana jo vuosikymmeniä, joten 1990-luvulla julkaistun lähteen käyttö tässä yhteydessä ei vähennä työmme luotettavuutta. Lähteitä etsiessämme pyrimme aina löytämään alkuperäisen julkaisun ja tarkistamaan, että teksti on tulkittu oikein. Pyrimme myös aina selvittämään, onko kirjoittajalla muita samaan alaan liittyviä julkaisuja. Tässä työssä olemme vältäneet luvattomaa lainaamista merkitsemällä lähdeviitteet tarkasti ja täsmällisesti oppilaitoksemme lähdeviittausohjeita käyttäen.

Tietoperustaa laatiessamme panostimme siihen, että käyttämämme lähteet olisivat mahdollisimman luotettavia ja tuoreita. Käytimme pääasiassa suomenkielisiä lähteitä, mutta esimerkiksi improvisoinnin opiskeluun perehdyimme myös kansainvälisten lähteiden avulla. Käyttämämme lähteet ovat pääosin kirjalähteitä ja internetistä löytyneitä pro gradu-tutkielmia, artikkeleita ja opetussuunnitelmia. Käytimme lähteiden etsimiseen kirjastoja, sähköisiä tietokantoja, kuten Finnaa, Janetia, Oxford Music Onlinea, ja Google Scholaria. Tuotimme käytännön testauksen yhteydessä lyhyen ryhmähaastattelun testiryhmällemme. Tekemämme haastattelu liittyi menneeseen tapahtumaan, oppituntiin, ja haastateltavien mielipiteet liittyivät muistikuvaan tapahtuneesta. Koska ihmisen muisti on rajallinen ja muuttuva, ei muistikuvan oikeellisuuden voida välttämättä luottaa (Kananen 2015, 339).

Opinnäytetyössä eettisyydellä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että tietoa raportoidaan rehellisesti, tarkasti ja objektiivisesti. Tutkimusta tehdessä tulee käyttää tieteellisiä menetelmiä ja tulokset on raportoitava avoimesti ja vastuullisesti. Säilytimme haastateltavien tietoja luottamuksellisesti, ja pidimme haastattelun raportoinnissa huolen siitä, että haastateltavien anonymiteetti säilyy. Koska haastateltavamme olivat alaikäisiä, pyysimme heidän huoltajiltaan luvat haastatteluun ennen varsinaista haastattelua. Lähdeviitteet ovat myös yksi osa tutkimusetiikkaa; oikeanlaisilla lähdemerkinnöillä varmistetaan muiden kirjoittajien tuotosten kunnioittaminen.

5.1 Opetuksen tukimateriaalin tekijänoikeudet

Valmis opinnäytetyömme julkaistaan Theseuksessa, mutta muuta julkaisua tai markkinointia ei tukimateriaalille ole suunniteltu. Ammattikorkeakoulussa tehtävissä opinnäytetöissä tekijänoikeus syntyy automaattisesti opinnäytetyön tekijälle. Oppilaitoksella eikä opinnäytetyön ohjaajalla ole tekijänoikeuksia työhön tarjotuista resursseista, kuten laitteista ja materiaaleista, huolimatta. Tekijänoikeus suojaa vain opinnäytetyön alkuperäistä versiota. (Vilkkä, Airaksinen 2003, 162-163.)

Vaikka omistamme työmme tekijänoikeudet, toivomme, että työmme innostaisi opettajia käyttämään tehtäviä apuna opetuksessaan. Tekemässämme opetuksen tukimateriaalissa on myös ohjeita tukimateriaalin soveltamisesta muille musiikin perusteiden tasoille. Tahtoisimme näiden vinkkien inspiroivan opettajia kehittämään ja

käyttämään tehtäviä säännöllisesti opetuksessa, jotta klassisen musiikin perusteiden opetuksen luovien työtapojen käyttö saataisiin pop/jazz –musiikin perusteiden opetuksen kanssa samalle tasolle.

6 Pohdinta

Päädyimme opinnäytetyömme aiheeseen huomattuamme kehittämiskohteita musiikin perusteiden opetuksessa. Opinnäytetyöprosessin edetessä tunne luovien työtapojen käytön tärkeydestä vain vahvistui. Koemme, että luovat työtavat ovat hyvä ja toimiva tapa tukea perinteistä musiikin perusteiden opetusta. Saamamme palautteen ja kokemuksemme mukaan lapset kokivat itse tuottamansa musiikin soittamisen mieleisenä, ja luovien tehtävien tekeminen muun työskentelyn välissä virkisti. Aiheeseen oli mielenkiintoista syventyä, ja koimme, että työskentely myös kehitti opettajuuttamme ja ammatillista osaamistamme.

6.1 Opetuksen tukimateriaalin tarkastelua

Suunnitellessamme opetuksen tukimateriaalia pohdimme, kuinka saisimme tuotoksesta mahdollisimman helposti lähestyttävän ja yksinkertaisen kohderyhmällemme. Kohderyhmänämme olivat 7-9-vuotiaat musiikin perusteita instrumentin opiskelun ohella opiskelevat lapset. Perehdyimme ennen työn aloittamista alan kirjallisuuteen ja muun muassa siihen, miten lapsen musiikillinen kehitys etenee. 7-9-vuotiaat lapset hahmottavat musiikkia jo melko kattavasti, mutta improvisoinnissa musiikillisten ilmiöiden hahmottamisessa voi olla vielä haasteita. Yritimme pitää tehtävät mahdollisimman selkeinä ja helppotulkintaisina, jotta improvisoinnista ja säveltämisestä tulisi helposti onnistumisen kokemuksia oppilaalle. Halusimme rakentaa tuotoksen niin, että se mukailee konstruktivistista oppimiskäsitystä. Tehtävät rakennettiin tasoittain eteneviksi, jotta oppilas näkee oman kehityksensä ja pystyy arvioimaan tekemäänsä. Halusimme luoda mahdollisimman motivoivia tehtäviä, mitkä innostavat uuden kokeiluun ja rohkaisevat luovuuden käyttöön.

Tukimateriaalin on tarkoitus toimia uutena ja innostavana työtapana ja tutustuttaa oppilaita improvisointiin ja säveltämiseen. Tavoitteenamme oli, että tuottamamme

tukimateriaali etenisi loogisesti muun opetuksen rinnalla, ja tukisi musiikin perusteiden opiskelua. Tähän käytimme apunamme opetussuunnitelmaa, ja kokemustamme musiikin perusteiden opinnoista sekä klassisen että pop/jazz -musiikin perusteiden didaktiikan –opintojaksoilta. Tavoitteenamme oli tuoda luovuus ja luovat työtavat luonnolliseksi osaksi musiikin perusteiden opiskelua.

Halusimme, että tehtävät tähtäävät lopussa sävellettävään omaan sävellystyöhön. Sävellystyön tarkoituksena oli konkretisoida luovien työtapojen mahdollisuuksia ja madaltaa säveltämisen aloittamisen kynnyksiä. Improvisointi ja säveltäminen koetaan monesti vaikeana ja jopa pelottavana asiana aloittaa. Halusimme tehtävillämme osoittaa, että säveltäminen ei loppujen lopuksi ole niin monimutkaista kuin kuvitellaan. Kun improvisointi ja säveltäminen aloitetaan jo nuorena, on näiden taitojen jatkaminen ja kehittäminen tulevaisuudessa helpompaa.

Pohdimme useassa kohdassa tehtävänantoja ja sitä, ymmärtävätkö lapset esimerkiksi sanavalintojamme. Koetimme poistaa tehtävänannoista mahdollisimman paljon monitulkintaisuutta ja pitää ohjeet lyhyinä. Opettajan materiaaliin avasimme tehtävänantoja yksityiskohtaisemmin, mutta halusimme säilyttää opettajan mahdollisuuden toteuttaa tehtävät myös itse tulkiten. Tehtävien ohjeistus on pääasiassa opettajan vastuulla, joten oppilaan paketin tehtävänannot pidettiin hyvin tiiviinä. Koimme tämän tehtävänantojen verbalisoinnin ja tiivistämisen hieman haastavana, ja jouduimme muuttamaan ja hiomaan ohjeistuksia useaan otteeseen.

6.1.1 Testauksen palaute ja kehittämiskohteita

Ryhmän oppilaat kokivat tehtävien tekemisen hauskana, ja raportoivat erityisen hauskaksi etenkin rytmien keksimisen ja soittamisen ryhmässä. Oppilaat kertoivat, että tämän tyyppisiä tehtäviä olisi mukavaa tehdä tulevaisuudessakin. Kysyimme, ovatko he oppineet jotain uutta näistä tuokioista, ja he kertoivat oppineensa muun muassa uusia nuotteja ja niiden kirjoittamista. Erityisen haastavaksi osa koki omien melodioiden soittamisen koskettimilla. Keskustelimme tämän kysymyksen yhteydessä siitä mahdollisuudesta, että voisiko näitä tehtäviä tehdä omalla soittimella soittaen. Koemme, että omien sävellysten soittaminen omalla instrumentilla voisi madaltaa kynnyksiä improvisointiin myös soittotunneilla. Opetustuokioista lapsille jäi tasaisesti kaikki tehtävät, mutta selkeitä suosikkeja myös löytyi. Lapset kokivat, että teh-

tävät olivat ehkä hieman liian helppoja heille, ja että tehtäviä olisi voinut olla hieman enemmän. Koimme tämän palautteen hyvänä, sillä tämän tyyppisille tehtäville olisi selkeästi kiinnostusta myös jatkossa.

Ryhmän oman opettajan näkökulmasta tehtävät toimivat hyvin, koska lapsilta tuli suoraa ja hyvää palautetta, ja he näyttivät pitävän tehtävistä. Hänen mielestään tämä ryhmä toimi testaukseen erityisen hyvin, sillä ryhmässä oli vanhempia oppilaita ryhmätasoon nähden ja ryhmäkoko oli pieni. Jossain muussa ryhmässä tehtävien selittämiseen olisi voinut kulua enemmän aikaa. Opettajan mielestä tehtävät olisivat voineet olla hieman haastavampiakin. Oli hyvä, että testaus sijoittui vuoden alkuun, sillä ryhmällä oli ollut vasta neljä opetuskertaa ennen testausta. Tähän tasoon nähden tehtävät soveltuivat hyvin. Tehtävät hän näki juuri sopivan osallistaviksi. Palautetta tuli sykemerkkien puutteesta. Hänen mielestään sykemerkit helpottavat alkeisoppilaiden hahmottamista.

Ryhmän oma opettaja koki, että improvisointi tukee ehdottomasti muuta opetusta ja hänen mielestään juuri näin kuuluisikin opettaa. Omien tuotosten soittaminen saattaa olla haastavaa, sillä ryhmässä on eri tasoisia soittajia ja eri instrumentin taitajia. Opettaja koki luovat työtavat erittäin tärkeäksi ja tervetulleeksi mupe-opetukseen. Hän kertoi itse yrittävänsä käyttää luovia työtapoja omassa opetuksessaan, mutta käyttö riippuu paljon ryhmästä. Toiset ryhmät lähtevät improvisointiin helpommin mukaan kuin toiset. Myös opetussuunnitelma osaltaan rajoittaa luovien työtapojen käyttöä. Opettajien on kuitenkin tarkoitus lähteä keväällä muokkaamaan ja suunnittelemaan opetusta uuden voimaan tulevan opetussuunnitelman ehdoin. Opettaja käyttäisi tällaisia tehtäviä mielellään säännöllisesti myös omassa opetuksessaan.

Olemme iloisia, että pääsimme testaamaan tehtäviämme käytännössä. Huomasimme, että tehtävien ohjeistus vaatii vielä hiomista. Pienestä ryhmäkoostakin huolimatta tehtävänantoihin kului paljon aikaa ja isomman ryhmän kanssa tämä voi olla haasteellista. Selkeästi hauskimmaksi koettiin soittaminen, ja suuremmassa ryhmässä tämä vie paljon aikaa. Ajankäyttö ja tunnin rakenne tulee siis suunnitella huolella, että tunneilla ehditään käymään muitakin asioita. Tehtävien yleistaso oli tälle ryhmälle hieman liian helppo, mutta ehkä nuorempien oppilaiden kanssa taso voisi olla oikea. Konkreettisenä palautteena tehtävistä saatiin sykemerkit, jotka aiommekin lisätä vielä ainakin kaikkiin alkupään tehtäviin.

6.2 Ammatillinen kasvu ja kehitys

Opinnäytetyömme johdosta perehdyimme paljon taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmiin ja näiden avulla ymmärryksemme musiikin perusteiden opetuksesta laajeni merkittävästi. Saimme kokonaiskäsityksen ihanteellisesta opetuksen sisällöstä ja sen toteutuksesta ja pääsimme vertaamaan niitä omiin kokemuksiimme. Opimme myös paljon oppimiskäsityksistä ja erilaisista työtavoista ja niiden monipuolisesta hyödyntämisestä käytännössä.

Opinnäytetyön kirjoittamisprosessi opetti meille muun muassa tiedon jäsentelyä, sen loogista verbalisointia ja lähdekriittisyyttä. Välillä koimme haastavaksi yhtenäisen, loogisesti etenevän tekstin kirjoittamisen, ja muokkasimmekin lauserakenteita monesti todella useaan otteeseen ennen kuin olimme molemmat tyytyväisiä lopputulokseen. Käytimme paljon aikaa ja energiaa hyvien lähteiden löytämiseen ja koemme, että olemme kehittyneet paljon myös tiedonhaun saralla. Opinnäytetyön tekemisen myötä opimme ymmärtämään paremmin lähdekritiikin tärkeyden tieteellisen tekstin kirjoittamisessa.

Tukimateriaalin teko opetti meille koko lukuvuoden kestävästä opintokokonaisuuden suunnittelua ja vaiheittain etenevän oppimiskokonaisuuden rakentamista. Tehtäviä suunnitellessa tuli pohdittua sitä, missä järjestyksessä ja miten uutta tietoa lähdetään rakentamaan. Mupe 1 –tason oppilailla lähtötiedot voivat olla hyvinkin rajalliset ja otimme tämän huomioon tehtävien tasossa. Pohdimme tukimateriaalia tehdessä paljon tehtävänantoja, ja kuinka saamme verbalisoitua ne mahdollisimman yksinkertaisiksi. Haasteena koimme nimenomaan lapsille suunnatun ohjeistuksen tekemisen, sillä sanavalintojen ja tehtävänantojen pituuden kanssa tuli olla tarkkana. Aikaa kului myös visuaalisen ilmeen luomiseen, jotta ulkoasu olisi itsessään jo inspiroiva ja luovutta herättelevä.

Ammattikorkeakouluopintojemme aikana olimme tehneet useita töitä yhdessä, joten työparin valinta tuntui luontevalta. Tunsimme toistemme työskentely- ja kommunikointitavat, joten yhteistyö oli sujuvaa. Haasteeksi välillä muodostui erilaiset tiedon hahmottamisen ja jäsentelyn tavat, joka paikoittain ilmeni lauseiden muotoilun hankaluutena. Halusimme, että tekstistä kuuluu meidän molempien kirjoittajien ääni, sen vaikuttamatta kuitenkaan tekstin eheyteen. Aikataulujen sovittaminen yhteen on

ollut todella helppoa ja olemmekin saaneet kirjoitettua suurimman osan tekstistä yhdessä. Aikataulujen yhteen sovittamista helpotti opinnäytetyön aloittamisen ajan-kohta (kesäkuu 2017), jolloin kummallakaan ei ollut töiden lisäksi juurikaan muita aikatauluja. Olemme oppineet toisiltamme tämän prosessin aikana muun muassa kieliasun tarkkuutta ja sujuvaa tekstintuottoa. Olemme oppineet myös suunnittelemaan ja aikatauluttamaan kirjoittamisprosessiamme ihan uudella tavalla.

6.3 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkokehitysajat

Tuottamamme opetuksen tukimateriaali on sellaisenaan käyttökelpoinen ja hyödyllinen apuväline musiikin perusteiden opettajille, oppilaille ja musiikkipedagogiksi opiskeleville. Materiaalin toimivuutta on hieman jo testattu käytännössä ja se on todettu alkeisopetukseen toimivaksi, sillä saamamme palautteen mukaan tehtävien taso oli kyseisille oppilaille juuri sopiva. Materiaalimme muistuttaa luovien työtapojen käytön tärkeydestä sekä tarjoaa ideoita ja työkaluja näiden toteutukseen käytännön työssä.

Tälle tukimateriaalia on tehty vain pienimuotoinen käytännön testaus, joten varsinaiselle tutkimukselle voisi olla tarvetta. Tekemässämme testauksessa emme päässeet kokeilemaan kaikkia tehtäviä ja lisäksi testiryhmämme oli pieni, kuusihenkinen ryhmä. Näin ollen emme saaneet tietoa kaikkien tehtävien toimivuudesta ja saamamme palaute oli hyvin rajallista ja suuntaa antavaa. Laajemmassa tutkimuksessa olisi hyvä selvittää kaikkien tehtävien toimivuus useammassa suuremmassa ryhmässä koko lukuvuoden ajan. Tällainen tutkimus voisi antaa syvällisempää ja realistisempää palautetta ja mahdollista tehtävien korjauksen parempaan suuntaan.

Alkuperäisen ajatuksemme mukaan luovia työtapoja olisi hyvä hyödyntää koko mupe-opintojen ajan, jotta improvisoinnista ja säveltämisestä tulisi luonnollinen osa musiikillista ilmaisua. Jotta opinnäytetyömme sisältö olisi hyvin rajattu, työmme koskee vain musiikin perusteiden ensimmäisen tason opintoja. Toivottavasti työmme inspiroisi musiikkipedagogeja kehittämään luovien työtapojen käyttöä myös musiikin perusteiden muilla tasoilla.

Lähteet

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Tammi.

Juntunen, M., Nikkanen, H., Westerlund, H. 2013. Musiikkikasvattaja – Kohti refleksiivistä käytäntöä. Juva: PS-kustannus.

Juujärvi, S., Myyry, L., Pessa, K. 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Tammi.

Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kananen, Jorma. 2015. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, Jorma. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas – Näin kirjoitat opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karrasch, M., Lindblom-Ylänne, S., Niemelä, R., Päivänsalo, T., Tynjälä, P. 2009. ABI – Psykologia. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Karrach, M., Lindblom-Ylänne, S., Niemelä, R., Päivänsalo, T., Tynjälä, P. 2010. Lukion psykologia. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Knuutila, K. 2012. Alkuopettajien käsityksiä luovuudesta. Pro gradu-tutkielma. Lapin yliopisto. Viitattu 3.7.2017.

<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/59760/Knuutila.Kaisa.pdf?sequence=1>

Kolehmainen, T. 2014. Musiikin perusteiden ja musiikkioppilaitosten kehityssuuntia 2000-luvun ensineljänneksellä. Pro Gradu. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 20.6.2017.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43654/URN:NBN:fi:jyu-201406091963.pdf?sequence=1>

Koskennurmi-Sivonen, R., Seitamaa-Hakkarainen, P. N.D. Luovuus. Media Lab Helsinki: Aalto University. Viitattu 19.6.2017.

www.mlab.uiah.fi/polut/Luovuus/teoria_luovuus.html

Kylmä, J., Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Louhivuori, J., Saarikallio, S. 2010. Musiikkipsykologia. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Malander, E., Ojala, T. 2013. Ipana-Impro. opas osallistavaan satuimprovisaatioon. Helsinki: Draamatyö.

Meriranta, K. 2011. TAITEEN PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET KÄYTÄNNÖSSÄ. Oppimiskäsityksen ja yleisten tavoitteiden soveltaminen musiikin perusteiden opetukseen. Pro Gradu. Jyväskylä: Jyväskylä University.

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37375/URN_NBN_fi_jyu-201202151183.pdf?sequence=4

Ojala, J. 2009. Space in Musical Semiosis. An abductive theory of the musical composition process. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 5.6.2017.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5431-28-5>

Ojala, J., Väkevä, L. 2013. Säveltäjäksi kasvaminen – pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino OY.

Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. Helsinki. Viitattu 13.9.2017

https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Rauste-von Wright, M & von Wright J. 2003. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: Sanoma Pro.

Rauste-von Wright, M. 1997. Opettaja tienhaarassa - konstruktivismia käytännössä. Juva: WSOY.

Rogers, M. 2004. Teaching Approaches in Music Theory. An Overview of Pedagogical Philosophies. Viitattu 9.10.2017.

<https://books.google.fi/books?id=juFwS5HI0hsC&printsec=frontcover&hl=fi#v=onepage&q&f=false>

Routarinne, S. 2004. Improvisoi! Tampere: Simo Routarinne ja Tammi.

Runco, M. 2014. Creativity. Viitattu 11.9.2017.

<http://people.wku.edu/richard.miller/creativity.pdf>

Ruokonen, I. 2016. Esi- ja alkuopetuksen musiikkididaktiikka. Oy Fin Lectura Ab.

Uusikylä K. Piirto J. 1999. Luovuus. Taito löytää, rohkeus toteuttaa. Juva: Atena kustannus, WSOY.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto MUPE-työryhmä. 2013. Musiikin perusteiden sisällöt ja suoritusohjeet.

http://www.mutesry.com/pdf/mupe_sml_2013.pdf

Toikko, T., Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press

Tuomela, H., Tossavainen, T. ja Juvonen, A. 2013. Musiikkiperuskoululaisten opiskelumotivaatio musiikkiaineissa. The Finnish Journal of Music Education vol 16. Helsinki: Taideyliopisto.

https://www.researchgate.net/profile/Timo_Tossavainen/publication/287196655_Musiikkiperuskoululaisten_opiskelumotivaatio_musiikkiaineissa/links/5672609c08aeb8b21c70bd23.pdf

Vilka, H., Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi.

Liitteet

Liite 1. Opettajan materiaali

LENNÄ LUOVUUS!

*- Improvisoinnin ja säveltämisen
tehtäväpaketti nro. 1*

Arola Linda

Piipponen Ronja-Lotta

Johdanto

Tämä opetuksen tukimateriaali on tehty osana opinnäytetyötä Jyväskylän ammattikorkeakouluun ja sen tarkoitus on tukea klassisen musiikin perusteiden alkeisopetusta. Halusimme työllämme tukea monipuolista ja jatkuvaa oppimista käyttäen apuna luovia työtapoja; improvisointia ja säveltämistä. Luovat työtavat on helpompi omaksua, kun niitä opiskelee vähitellen opintojen edetessä. Tästä johtuen kannustammekin improvisointiin ja säveltämiseen tutustumisen aloittamista jo heti mupe-opintojen alkaessa.

Tämä materiaali on suunniteltu ensimmäisen vuoden musiikin perusteiden opetuksen tueksi, ja se etenee ensimmäisen vuoden opetustavoitteiden mukaisesti. Voit siis käyttää näiden tehtävien tekemiseen esimerkiksi 15 minuuttia joka toinen oppitunti. Tehtävät on rakennettu siten, että ne herättelisivät oppilaiden motivaatiota ja mielenkiintoa säveltämiseen ja improvisaatioon. Oppilaat joutuvat haastamaan itseään niitä tehdessään, mutta tehtävät tuottavat myös mahdollisimman paljon positiivisia onnistumisen kokemuksia. Onnistumiset ruokkivat oppilaiden motivaatiota ja rohkaisevat luovaan toimintaan jatkossakin.

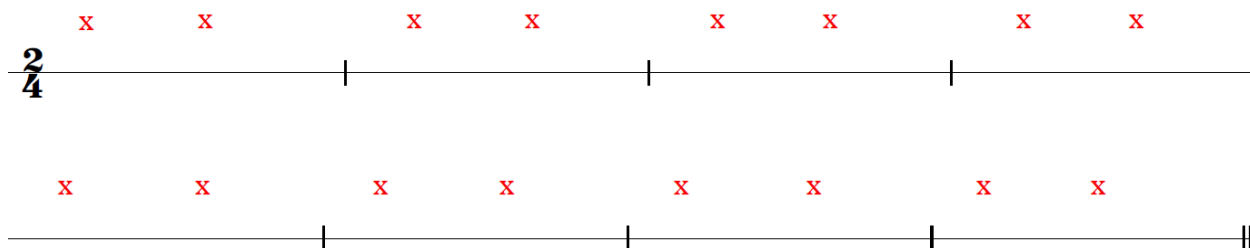
Tehtävät on rakennettu niin, että ne tukevat myös muita musiikin perusteiden osa-alueita. Tehtäviä voi käyttää syventämään juuri opiskeltua asiaa, esimerkiksi rytmi- tai melodia-aiheita. Tehtäviin tulee mukaan haastavampia elementtejä, kuten uusia aika-arvoja ja soittonimiä opetussuunnitelman mukaisessa järjestyksessä.

Tehtävä 1

1. Luetaan ensin rytmi yhdessä ääneen koko ryhmän kesken. Toistetaan rytmiä niin kauan, että kaikki pääsevät mukaan.
2. Luetaan koko rytmiä yhdessä niin, että oppilaat pääsevät vuorollaan keksimään yhteen tyhjään tahtiin oman rytmin. Tehtävän valmiit tahdit luetaan yhdessä yhteen ääneen, ja tyhjään tahtiin improvisoinnin vuoro vaihtuu jokaisen tahdin jälkeen
3. Oppilaat täyttävät tyhjät tahdit itsenäisesti viivalle. Käytössä olevat rytmit ovat neljäsosanuotti ja kahdeksasosanuotti.
4. Luetaan tai soitetaan (Esim. rytmikapulat, kehärummut, djembet) kaikkien omat rytmit. Voidaan esimerkiksi kuunnella, miltä eri rytmit kuulostavat päällekkäin soitettuna.

Tehtävä 2

1. Tee oma rytmisävellys käyttäen neljäsosa- ja kahdeksasosarytmejä.

Oppilaan itsearviointi

1. Ohjeista oppilaat pohtimaan hetki omaa työskentelyään.

1. Oliko tehtävä mielestäsi haastava?

Kyllä: ___

Ei: ___

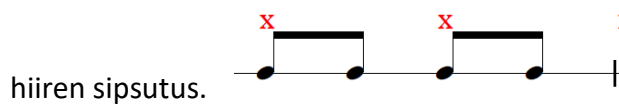
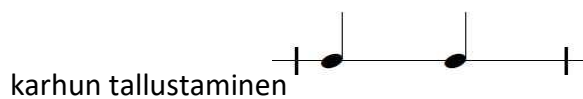
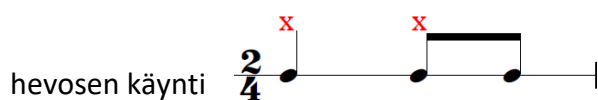

2. Miten onnistuit tehtävässä?

Tehtävä 2

1. Mietitään yhdessä miltä erilaiset eläimet voisivat kuulostaa.

Esimerkiksi

Kannusta oppilaita keksimään myös omia eläinrytmejä.

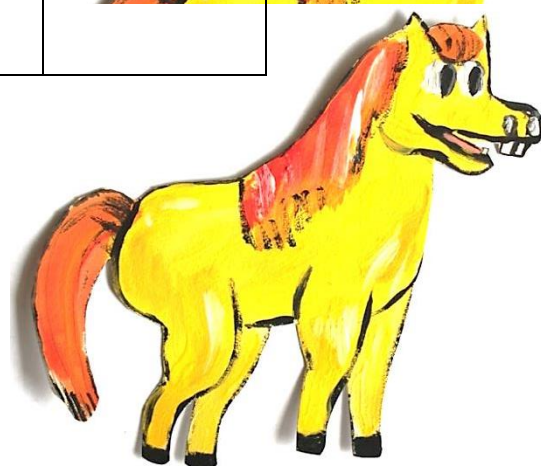
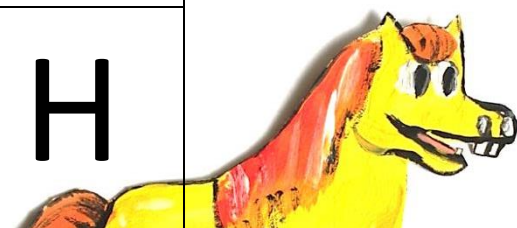
2. Seuraavaksi oppilaat saavat säveltää oman eläinteemaisen rytmisävellyksensä, käyttäen juuri läpikäytyjä rytmiaihoita. Luetaan tai soitetaan oppilaiden omat sävellykset yhdessä läpi.

Välipalatehtävä

1. Löydä reitti hevosen luo yhdistämällä soittanimet järjestyksessä.

ALOITUS

C	H	B	A
D	E	F	F
G	D	G	A
E	C	ES	H

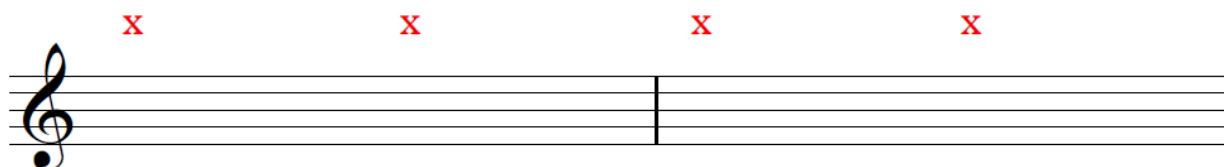
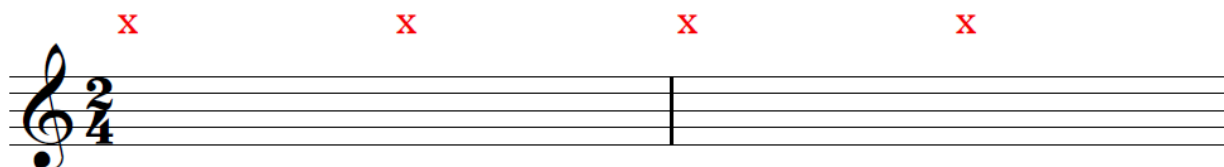

Välipalatehtävä

1. Ennen tätä tehtävää voidaan kerrata soittonimet (C-duuri) viivastolla esimerkiksi laulaen.

Tehtävä 3

1. Sävellä melodia Tehtävä 2:n rytmiin käyttäen säveliä c, d ja e.

Tehtävä 3

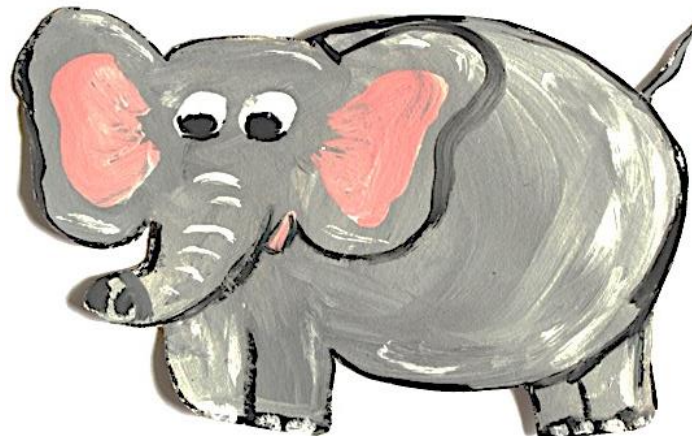
1. Luetaan Tehtävä 2:n rytmisävellykset läpi, jokainen saa esittää omansa vuorollaan.
2. Lauletaan säveliä c,d ja e yhdessä. Opettaja näyttää säveliä taululta ja ryhmä laulaa mukana.
3. Siirretään oma rytmi viivaston päälle.
4. Kirjoitetaan oma melodia omaan rytmiin.

Tehtävä 4

1. Lue rytmi. Keksi oma lopetus käyttäen neljäsosarytimiä ja –taukoa, kahdeksanosarytimiä ja puolinuottia.

4/4

x x x x x x x x

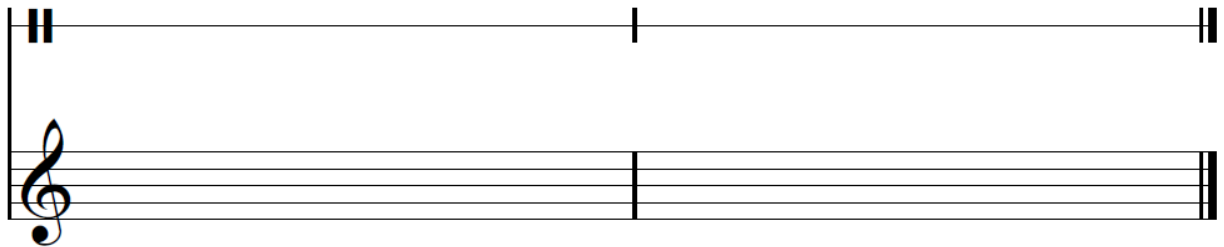
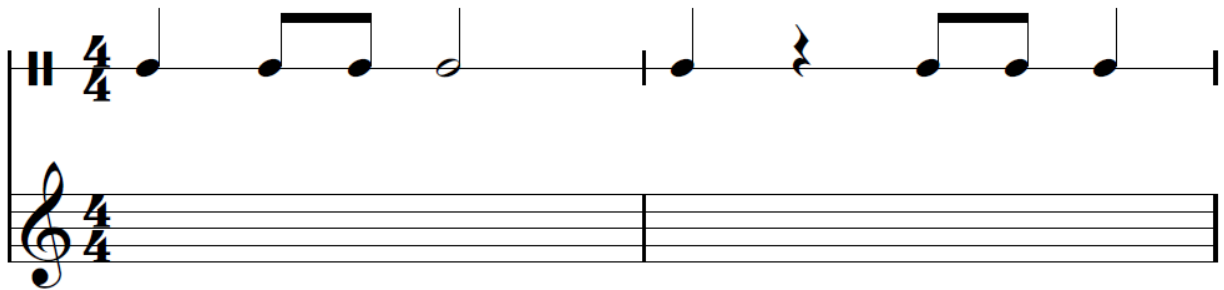
Tehtävä 4

1. Luetaan ensin rytmi yhdessä ääneen koko ryhmän kesken. Toistetaan rytmiä niin kauan, että kaikki pääsevät mukaan.
2. Luetaan tai soitetaan koko rytmiä yhdessä niin, että oppilaat pääsevät vuorollaan keksimään loppuun oman rytmin. Tehtävän valmiit tahdit luetaan yhdessä yhteen ääneen, ja tyhjiin tahteihin improvisoinnin vuoro vaihtuu, kun rytmi on luettu kerran kokonaan. Käytössä ovat neljäsosarytmi ja –tauko, kahdeksasosarytmi ja puolinuotti.
3. Oppilaat saavat käydä kirjoittamassa yhden keksimänsä tahdin taululle. Sekoitetaan oppilaiden keksimiä tahteja keskenään ja luodaan näin uusia rytmejä.

Tehtävä 5

1. Kirjoita tyhjälle viivalle Tehtävässä 4 keksimäsi rytmi.
2. Soita koko rytmiä sävelillä c, d, e ja f.
3. Kirjoita mielestäsi paras melodia muistiin.

Vinkki: Kokeile, miltä kuulostaa, jos aloitat ja lopetat tehtävän säveleen c.

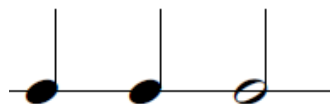
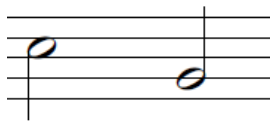
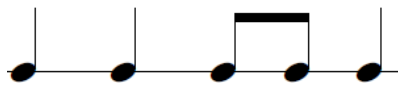
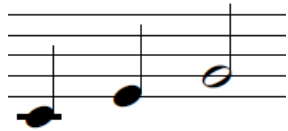

Tehtävä 5

1. Oppilaat kirjoittavat tyhjälle viivalla Tehtävässä 4 keksimänsä rytmin. Jos rytmi ei muistu mieleen, voit ohjata oppilaita keksimään uuden rytmin.
2. Oppilaat soittavat kuulokkeet päässä keksimäänsä rytmiä kosketinsoittimilla, käyttäen säveliä c, d, e ja f.
3. Ohjaa oppilaita kirjoittamaan heidän mielestään paras sävellys muistiin viivastolle.

Rytmi- ja melodiabingon palaset

1. Numeroi palat opettajan neuvojen mukaan
2. Täytä viereinen taulukko palasilla haluamassasi järjestyksessä.
3. Kun olet kuullut neljä palasta pysty-tai vaakasuorasta vierekkäin, huuda bingo!

Välipalatehtävän ohjeistus

1. Ohjeista palojen numerointi helpottaaksesi bingon tarkistusta
2. Keksikää oppilaiden kanssa yhdessä, mitä ensimmäisen bingon huutanut voittaa.
3. Ohjeista oppilaita täyttämään bingoruudukko haluamillaan palasilla.
4. Soita tai laula palasia satunnaisessa järjestyksessä. Muistathan tehdä itsellesi listan palasten järjestyksestä helpottaaksesi bingon tarkistamista.
5. Oppilaat huutavat Bingo, kun ovat saaneet ruudukkoon 4 ruutua vaakaan tai pystyyn.

Listaa palasten järjestys tähän:

1. ____ 2. ____ 3. ____ 4. ____ 5. ____ 6. ____ 7. ____ 8. ____

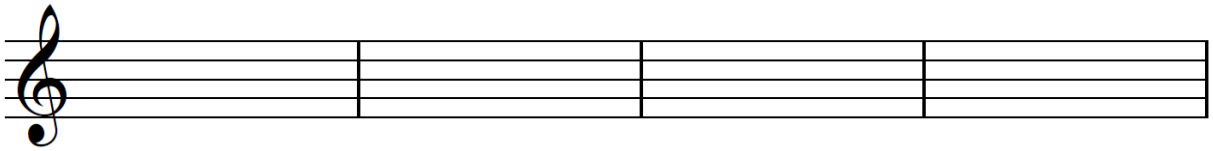
9. ____ 10. ____ 11. ____ 12. ____ 13. ____ 14. ____ 15. ____ 16. ____

Tehtävä 6

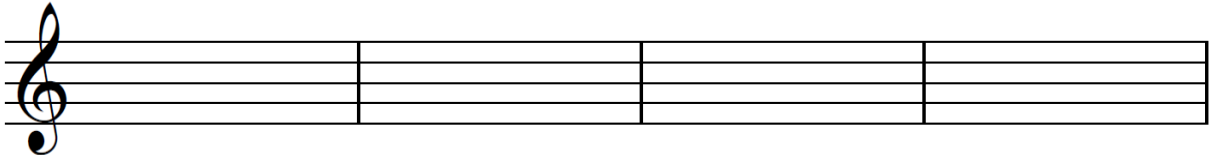
1. Soita tai laula melodia.

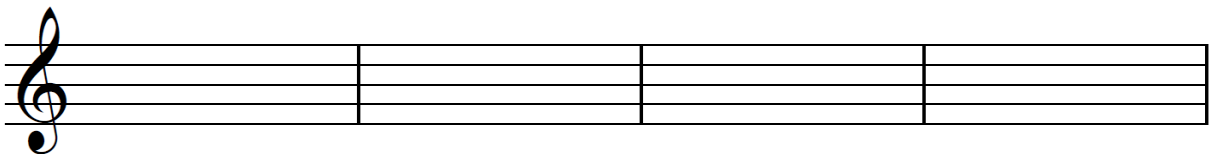
2. Muuntele ylläolevaa melodiaa käyttäen neljäsosia sävelillä c, d, e, f ja g.

3. Muuntele ylläolevaa melodiaa käyttäen neljäsosia ja kahdeksäsosia sävelillä c, d, e, f ja g.

4. Valitse tähän parhaat palat tämän sivun tuotoksistasi.

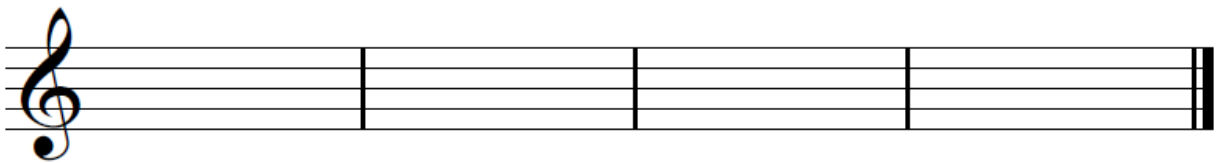
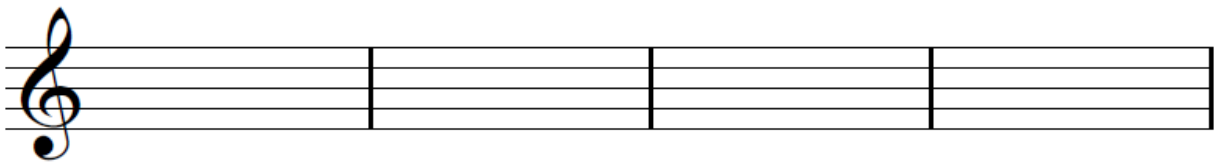
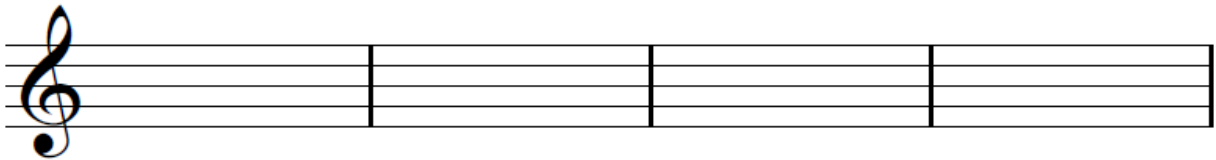
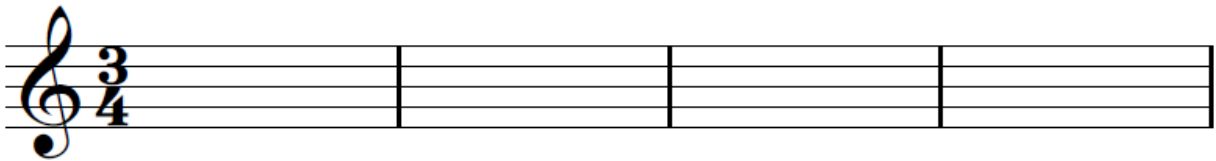

Tehtävä 6

1. Soitetaan tai lauletaan kirjoitettu melodia yhdessä.
2. Kokeillaan eri melodian variaatioita kuulokkeet päässä koskettimilla soittaen. Edetään tehtävää järjestyksessä.
3. Kirjoitetaan jokaisesta kohdasta parhaat versiot viivastolle ylös.
4. Merkitse tahtien painokkaat osat sykemerkeillä (soinnutuksen kannalta oleellinen sävel).

Tehtävä 7

1. Merkitään säkeet opettajan johdolla.
2. Siirretään Tehtävästä 6 valitut säkeet viivastolle.
3. Sävellä itse tehtävään B-osa.

Tehtävä 7

1. Käytetään apuna Tehtävässä 6 tehtyjä muunteluita.
2. Laitetaan tehtävään säemerkit yhdessä; esim. A-osa, B-osa, B1.. Ohjeista oppilaita säerakenteesta.
3. Käytetään Tehtävässä 6 olevia teemoja A-osana ja sen muunteluna. Siirretään valitut Tehtävään 7.
4. Sävelletään itse B-osa vastauksena A-osalle.
5. Laulakaa tai soittakaa oppilaiden teoksia yhdessä.
6. Tässä kohtaa voi käydä läpi yleisimpiä muotorakenteita

Tehtävä 8

1. Valitse itseäsi eniten inspiroiva sääilmiö.
2. Improvisoi koskettimilla valitsemaasi laatikkoa apuna käyttäen.

VESISADE

KEVEÄ

TIPPUVA

2/4

AURINKO

accel.

2/4

ILOINEN

REIPAS

tr

MYRSKY

4/4

SYNKKÄ

RASKAS

tr

KESÄTUULI

TANSSIVA

3/4

LIIKKUVA

Tehtävä 8

1. Keskustellaan sääilmiöistä ja miltä ne kuulostavat. Voidaan tehdä ääniä käsillä, pöytään tai esimerkiksi laulaen.
2. Jokainen valitsee itseään eniten inspiroivan laatikon.
3. Improvisoidaan koskettimilla omaa laatikkoa apuna käyttäen.
4. Jokainen voi esittää keksimiään parhaita paloja. Jos on mahdollisuus, voidaan teoksia myös äänittää.

Tehtävä 9

1. Soinnuta annettu melodia, käyttäen I, IV ja V –sointuja

Itsearviointi

Koen melodioiden keksimisen

- a) helpoksi b) melko helpoksi c) melko vaikeaksi d) vaikeaksi

Uskallan kokeilla uusia juttuja improvisoidessani

Kyllä Ei Mikä on haastavinta?

Tehtävä 9

1. Muistutellaan mieliin I, IV ja V –soinnut ja soitetaan niitä yhdessä.
2. Soinnutetaan kirjoitettu melodia käyttäen I, IV ja V –sointuja.
3. Soitetaan ja lauletaan valmis ja tarkistettu tehtävä

The musical notation consists of three staves in 4/4 time. The first staff contains six measures with chords C, C, F, G, C, and C. The second staff starts at measure 7 and contains five measures with chords F, G, C, F (C), and G. The third staff starts at measure 12 and contains six measures with chords C, C, C, F, G, and C. The melody is written in treble clef with quarter and eighth notes.

Oppilaan itsearviointi

Koen melodioiden keksimisen

- a) helpoksi b) melko helpoksi c) melko vaikeaksi d) vaikeaksi

Uskallan kokeilla uusia juttuja improvisoidessani

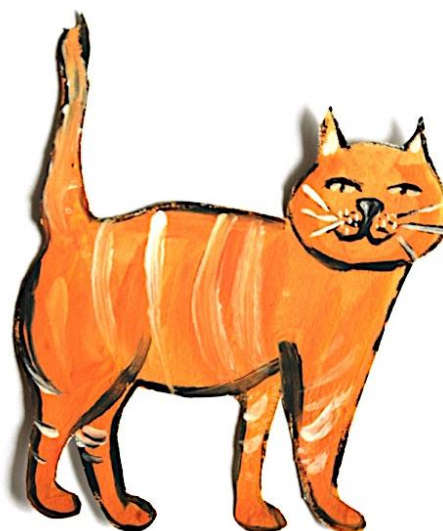
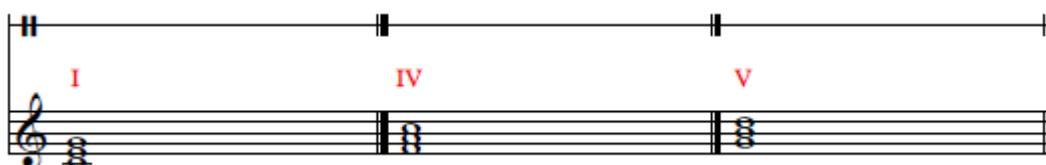
Kyllä Ei Mikä on haastavinta?

Oma sävellys

Sävelletään oma teos annettuun sointukiertoon.

1. Aloita valitsemalla tahtilaji.
2. Kirjoita seuraavaksi rytmi valitsemaasi tahtilajiin.
3. Kirjoita rytmille melodia niin, että se sopii annettuihin sointuihin. Voit kokeilla erilaisia melodioita soittaen tai laulaen.

Soitujen sävelet

Oma sävellys

1. Muistutellaan mieliin I, IV ja V –soinnut ja soitetaan niitä yhdessä.
2. Sävellystyö aloitetaan valitsemalla tahtilaji ja piirtämällä sykemerkit

A musical staff with a treble clef and a double bar line at the beginning. The staff is divided into four measures by vertical bar lines. Above the staff, the Roman numerals I, IV, V, IV, and I are written in red. The notes on the staff are blank.

A musical staff with a treble clef and a double bar line at the beginning. The staff is divided into four measures by vertical bar lines. Above the staff, the Roman numerals I, V, V, and I are written in red. The notes on the staff are blank.

A musical staff with a treble clef and a double bar line at the beginning. The staff is divided into four measures by vertical bar lines. Above the staff, the Roman numerals I, V, V, and I are written in red. The notes on the staff are blank.

A musical staff with a treble clef and a double bar line at the beginning. The staff is divided into four measures by vertical bar lines. Above the staff, the Roman numerals I, IV, V, and I are written in red. The notes on the staff are blank.

Lopuksi

Olemme sitä mieltä, että luovia työtapoja olisi hyvä hyödyntää koko mupe-opintojen ajan, jotta improvisoinnista ja säveltämisestä tulisi luonnollinen osa musiikillista ilmaisua. Toivomme, että työmme inspiroi musiikkipedagogeja käytännön työelämässä kehittämään luovien työtapojen käyttöä myös musiikin perusteiden muillakin tasoilla.

Näistä tehtävistä voi hakea inspiraatiota ja kehittää niitä edelleen muille tasoille sopiviksi. Tehtäviin voi esimerkiksi lisätä haastavampia rytmii- tai melodiaelementtejä ja muita kullekin tasolle ominaisia elementtejä. Toivottavasti työmme inspiroisi musiikkipedagogeja kehittämään luovien työtapojen käyttöä myös musiikin perusteiden muilla tasoilla.

Suuri kiitos Hanna Vuorenmaalle tehtäväpaketin kuvituksesta!

Liite 2. Oppilaan materiaali

LENNÄ LUOVUUS!

*- Improvisoinnin ja säveltämisen
tehtäväpaketti nro. 1*

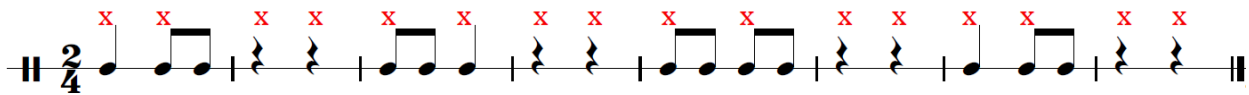

Arola Linda

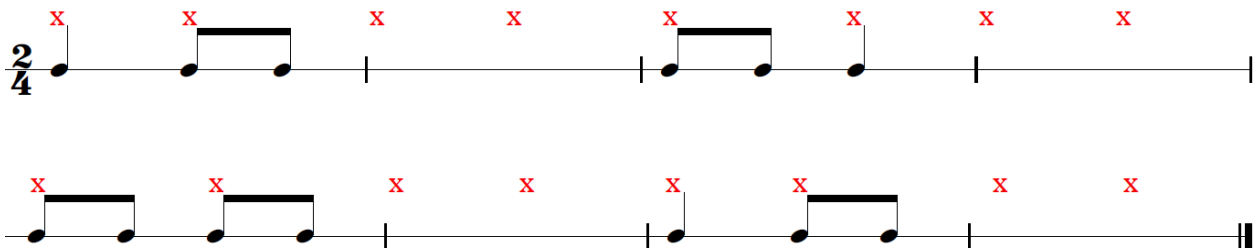
Piipponen Ronja-Lotta

Tehtävä 1

1. Lue rytmi.

2. Täytä tyhjät tahdit käyttäen neljäsosa- ja kahdeksasosarytmejä.

Tehtävä 2

1. Tee oma rytmisävellys käyttäen neljäsosa- ja kahdeksasosarytmejä.

$\frac{2}{4}$

Itsearviointi

1. Oliko tehtävä mielestäsi haastava?

Kyllä: —

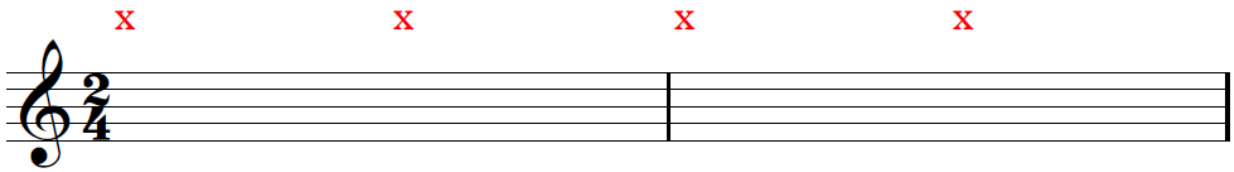
Ei: —

2. Miten onnistuit tehtävässä?

Tehtävä 3

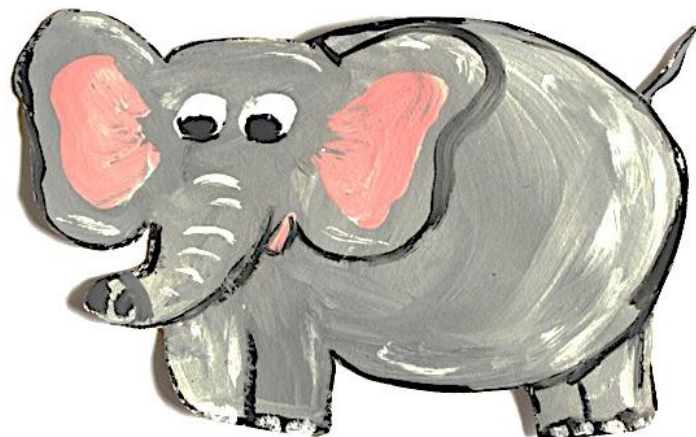
1. Sävellä melodia Tehtävä 2:n rytmiin käyttäen säveliä c, d ja e.

Tehtävä 4

1. Lue rytmi. Keksi oma lopetus käyttäen neljäsosarytimiä ja –taukoa, kahdeksasosarytimiä ja puolinuottia.

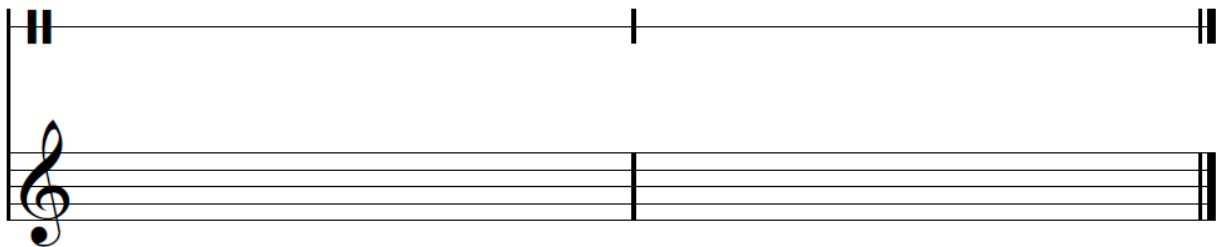
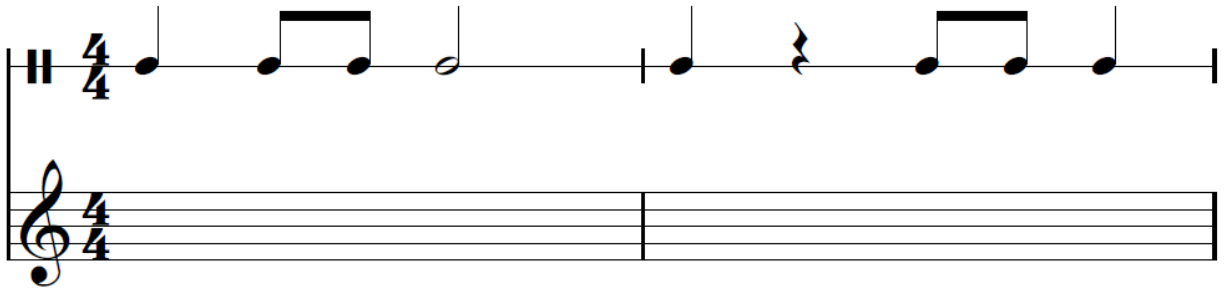
The image shows a musical exercise on a staff in 4/4 time. The notation consists of two measures. The first measure contains a quarter note with a red 'x' above it, followed by a beamed eighth note pair with a red 'x' above the first note, a quarter note with a red 'x' above it, and a quarter rest with a red 'x' above it. The second measure contains a quarter note with a red 'x' above it, an eighth rest with a red 'x' above it, a beamed eighth note pair with a red 'x' above the first note, and a quarter note with a red 'x' above it. Below the staff, a horizontal line is marked with red 'x' symbols at the same positions as the notes and rests in the notation above, serving as a guide for the student's own ending.

Tehtävä 5

1. Kirjoita tyhjälle viivalle Tehtävässä 4 keksimäsi rytmi.
2. Soita koko rytmiä sävelillä c, d, e ja f.
3. Kirjoita mielestäsi paras melodia muistiin.

Vinkki: Kokeile, miltä kuulostaa, jos aloitat ja lopetat tehtävän säveleen c.

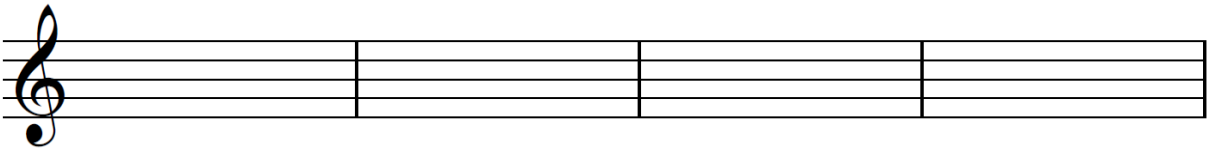

Tehtävä 6

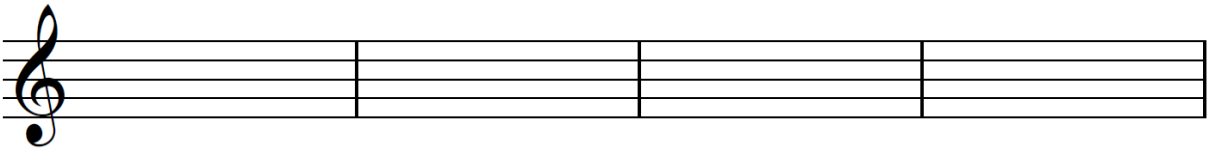
1. Soita tai laula melodia.

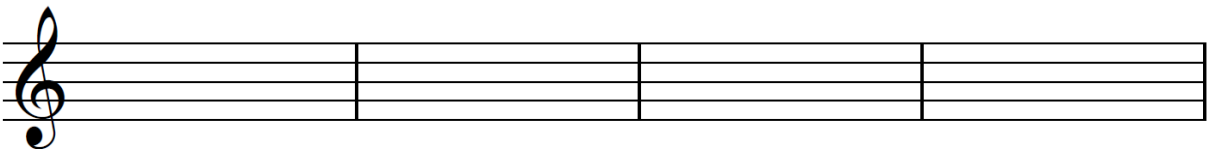
2. Muuntele ylläolevaa melodiaa käyttäen neljäsosia sävelillä c, d, e, f ja g.

3. Muuntele ylläolevaa melodiaa käyttäen neljäsosia ja kahdeksäsosia sävelillä c, d, e, f ja g.

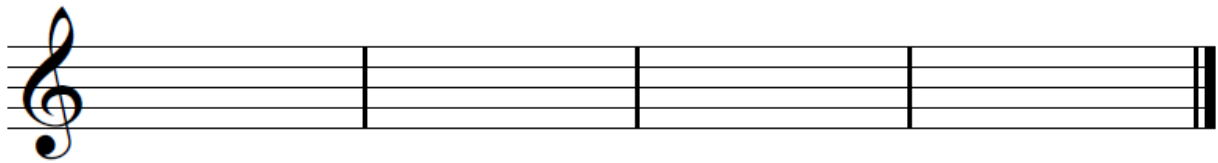
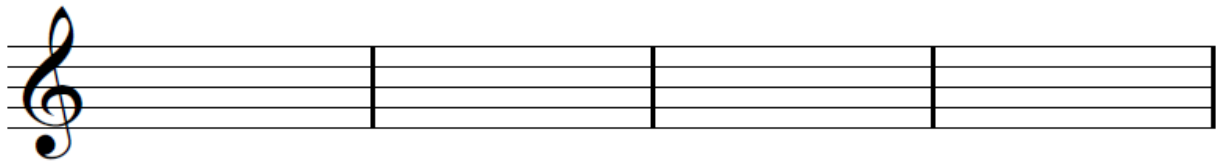
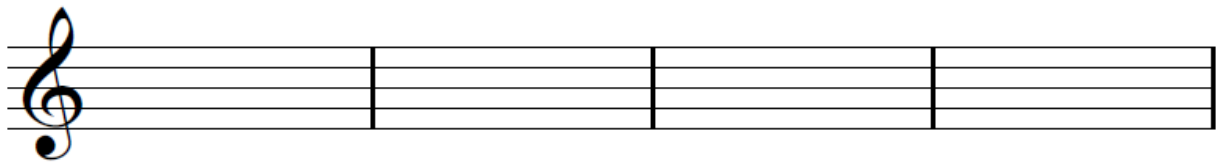
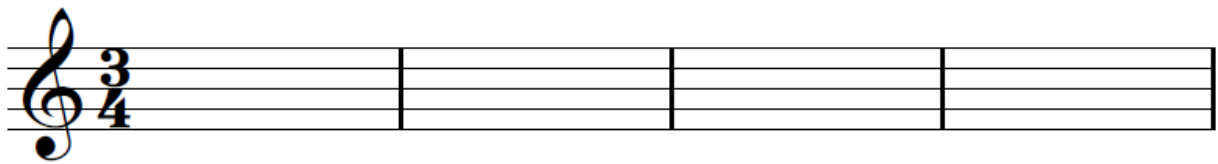

4. Valitse tähän parhaat palat tämän sivun tuotoksistasi.

Tehtävä 7

1. Merkitään säkeet opettajan johdolla.
2. Siirretään Tehtävästä 6 valitut säkeet viivastolle.
3. Sävellä itse tehtävään B-osa.

Tehtävä 8

1. Valitse itseäsi eniten inspiroiva sääilmiö.
2. Improvisoi koskettimilla valitsemaasi laatikkoa apuna käyttäen.

VESISADE

KEVEÄ

TIPPUVA

2/4

AURINKO

accel..

2/4

ILOINEN

REIPAS

tr

MYRSKY

4/4

SYNKKÄ

RASKAS

tr

KESÄTUULI

TANSSIVA

3/4

LIIKKUVA

Tehtävä 9

1. Soinnuta annettu melodia, käyttäen I, IV ja V –sointuja

7

12

Itsearviointi

1. Koen melodioiden keksimisen

a) helpoksi b) melko helpoksi c) melko vaikeaksi d) vaikeaksi

2. Uskallan kokeilla uusia juttuja improvisoidessani

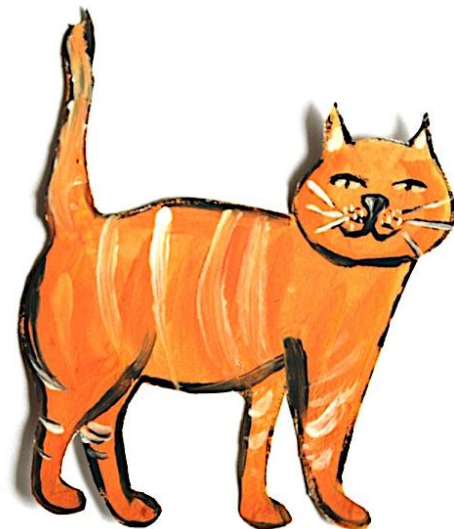
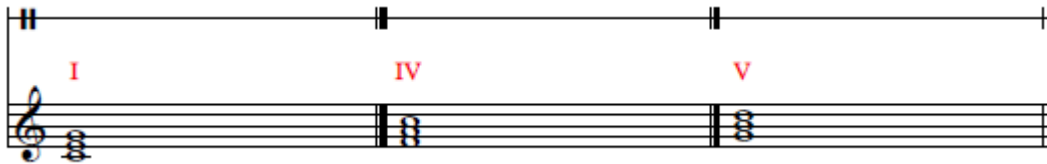
Kyllä Ei Mikä on haastavinta?

Oma sävellys

Sävelletään oma teos annettuun sointukiertoon.

1. Aloita valitsemalla tahtilaji.
2. Kirjoita seuraavaksi rytmi valitsemaasi tahtilajiin.
3. Kirjoita rytmille melodia niin, että se sopii annettuihin sointuihin. Voit kokeilla erilaisia melodioita soittaen tai laulaen.

Soitujen sävelet

A musical staff with a treble clef and a double bar line at the beginning. The staff is divided into four measures by vertical bar lines. Below the staff, the chord symbols I, IV, V, and I are written in red. The staff itself is empty.

A musical staff with a treble clef and a double bar line at the beginning. The staff is divided into four measures by vertical bar lines. Below the staff, the chord symbols I, V, V, and I are written in red. The staff itself is empty.

A musical staff with a treble clef and a double bar line at the beginning. The staff is divided into four measures by vertical bar lines. Below the staff, the chord symbols I, V, V, and I are written in red. The staff itself is empty.

A musical staff with a treble clef and a double bar line at the beginning. The staff is divided into four measures by vertical bar lines. Below the staff, the chord symbols I, IV, V, and I are written in red. The staff itself is empty.

Liite 3. Tuntisuunnitelmat

Tuntisuunnitelma 20.09.2017

Ryhmän oma opettaja: Ülle Kenner, Mupe 1-2 klo 16:15-16:45

Arola Linda, Piipponen Ronja-Lotta

1. Esittäytyminen, mitä tehdään, haastatteluluvat

5min

2. Tehtävä 1

- luetaan olemassa olevat tahdit
- täytetään omat, luetaan ne
- taululle valmiit tahdit, jokainen improvisoi vuorollaan ensin taputtaen ja sitten soittaen (esim. rummut, klavesit...)

20min

3. Välipalatehtävä

- soitetaan C-duuri asteikko koskettimilla ja lauletaan se. Painotetaan 3 ensimmäistä säveltä ja keskitytään niihin enemmän, jos aikaa

5min

Tuntisuunnitelma 27.09.2017

Ryhmän oma opettaja: Ulle Kenner, Mupe 1-2 klo 16:15-16:45

Arola Linda, Piipponen Ronja-Lotta

1. Välipalatehtävä

- kerrataan C-duuri asteikko koskettimilla ja lauletaan se. Painotetaan 3 ensimmäistä säveltä ja keskitytään niihin enemmän

5min

2. Tehtävä 3 (käytetään tehtävän 1 rytmiä)

- aloitetaan taputtamalla omia rytmejä samoin kuin edellisellä kerralla
- siirretään rytmi viivaston päälle
- jokainen säveltää omaan rytmiin melodian

10min

3. "Esitetään" omat teokset ryhmälle koskettimilla tai laulaen. Opettaja auttaa, jos on tarve.

10min

4. Haastattelu

5min

Liite 4. Haastattelulupa

Haastattelulupa

Toteutamme luovien työtapojen tehtäväpaketin testauksen Ulle Kennerin mupe 1-2 ryhmässä aikavälillä 20.09-27.09.2017 osana opinnäytetyötämme Jyväskylän ammattikorkeakouluun. Käytämme oppitunneista viimeiset 30 minuuttia improvisoinnin ja säveltämisen opiskeluun. Toteutamme pienimuotoisen haastattelun anonymisti luvan saaneille oppilaille testijakson jälkeen. Haastattelu äänitetään. Lähetämme valmiin opinnäytetyömme halukaille sähköpostitse. Voit ilmoittaa halukkuutesi valmiin opinnäytetyön lukemiseen sähköpostitse. Olethan rohkeasti yhteydessä meihin, jos tulee kysyttävää.

Annan luvan haastatteluun

Kyllä: _____

Ei: _____

Oppilaan nimi:

Vanhemman nimi:

Ystävällisin terveisin:

Arola Linda

0405318675

h8429@student.jamk.fi

Piipponen Ronja-Lotta

0443618448

h3588@student.jamk.fi

Liite 5. Haastattelut

Oppilaan haastattelun kysymykset

27.9.2017

1. Oliko improvisointi- ja sävellystehtävien tekeminen hauskaa?
 - a) Mikä oli erityisen mukavaa?
2. Haluaisitko tehdä tällaisia tehtäviä tulevaisuudessakin?
3. Opitko jotain uutta? Mitä?
4. Oliko jokin asia erityisen vaikeaa?
5. Mitä näistä tuokioista jäi mieleen?

Opettajan haastattelun kysymykset

27.9.2017

1. Miten tehtävät toimivat opettajan näkökulmasta?
2. Vastasivatko tehtävät meneillään olevan opetuksen tasoa?
3. Koetko, että tehtävät tukevat muuta opetusta?
4. Kuinka tärkeäksi koet luovien työtapojen käytön?
5. Kuinka usein itse käytät opetuksessasi luovia työtapoja?
6. Käyttäisitkö tällaisia tehtäviä omassa opetuksessasi säännöllisesti?
7. Muita kommentteja?

Liite 6. Oppilaiden haastattelun vastaukset

Oppilaan haastattelun vastaukset

27.9.2017

1. Oliko improvisointi- ja sävellystehtävien tekeminen hauskaa?
 - joo
 - a) Mikä oli erityisen mukavaa?
 - rytmit, kaikki
2. Haluaisitko tehdä tällaisia tehtäviä tulevaisuudessakin?
 - Joo, ei instrumenttiopetukseen
3. Opitko jotain uutta? Mitä?
 - Joo, esimerkiksi nuotteja (kirjottamista)
4. Oliko jokin asia erityisen vaikeaa?
 - Ei, soittaminen (ei omaa instrumenttia),
5. Mitä näistä tuokioista jäi mieleen?
 - Tehtävät erityisesti eka, viimekerran rytmien taputtaminen, säveltäminen, kaikki

Oppilaiden omia huomioita:

Labyrintti oli kiva, mutta liian helppo, tehtäviä olisi voinut olla enemmän ja vähän vaikeampia

Liite 7. Ryhmän oman opettajan haastattelun vastaukset

Opettajan haastattelun vastaukset

27.9.2017

1. Miten tehtävät toimivat opettajan näkökulmasta?
 - Toimi hyvin, lapsilta tuli suora ja hyvä palaute ja ne tykkäsivät. Hyvä, että ryhmänä (kokeilussa) toimi tämä ryhmä, koska paljon isoja oppilaita ja tehtävät olivat kuitenkin alkeistavaraa (tasoon sopivaa). Jos olisi ollut toinen ryhmä jossa 7-, 8- ja 9- vuotiaita olisi mennyt paljon enemmän aikaa tehtävien selittämiseen. Tämän ryhmän kanssa toimi kuin tanssi. Tehtävät olisivat voineet olla haastavampiakin. Opetusta on ollut vasta 4 tuntia ennen testausta, hyvä että testi sijoittui vuoden alkuun (koska tehtävät olivat niin helppoja). Tehtävät olivat sopivan osallistavia. Aina kannattaa käyttää sykemerkkejä ne auttavat hahmottamaan. (olimme poistaneet tehtävä 3 sykemerkit).

2. Vastasivatko tehtävät meneillään olevan opetuksen tasoa?
 - Vastaus tähän tulikin jo vähän edellä, eli toimivat hyvin.

3. Koetko, että tehtävät tukevat muuta opetusta?
 - Joo totta kai, näin pitääkin opettaa. Improvisointi kuuluu opetukseen. Soitossa haastavampaa toteuttaa, osa ryhmässä ihan aloittelijoita omassa instrumentissaan.

4. Kuinka tärkeäksi koet luovien työtapojen käytön?
 - Erittäin tärkeäksi, luovat tehtävät ovat nykyisin erittäin tervetulleita. Lapset olivat innoissaan. Vaikka tämä ei paljon poikkea muusta opetuksesta. Uudet opettajat ja jutut tuovat raikasta ilmaa opetukseen.

5. Kuinka usein itse käytät opetuksessasi luovia työtapoja?
 - Yritän aina käyttää. Toki riippuu ryhmästä. Jotkut (ryhmät) lähtevät helpommin mukaan. Koulussakin nykyään luovaa toimintaa ja lapset lähtevät siihenkin ihan hyvin mukaan. OPS:t on niin tiukkoja (ei pysty soveltamaan npaljoa), mutta nythän se muuttuu. Keväällä lähdetään leipomaan näitä uusia OPS:ja.

6. Käyttäisitkö tällaisia tehtäviä omassa opetuksessasi säännöllisesti?

- Joo joo ehdottomasti kyllä

7. Muita kommentteja?